

POLISH-UKRAINIAN FOUNDATION «**THE INSTITUTE OF INTERNATIONAL ACADEMIC AND SCIENTIFIC COOPERATION**»

THEOLOGICAL ACADEMY OF THE UNIVERSITY OF
CARDINAL STEFAN WYSHINSKY IN WARSAW

FUNDACJA ADD

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Збірник наукових есе учасників наукового стажування

**Варшава, Республіка Польща
2021**

Академічна доброчесність: виклики сучасності : збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 04.05 – 15.06.2021) / Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці», Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського, Фундація ADD. Варшава, 2021. 88 с.

Головний редактор:
ГЛАВЧЕВА Ю. М., НТУ «ХП», Україна

Редакційна колегія:

ЦМОЦЬ І. Г., Доктор технічних наук, професор, Національний університет «Львівська політехніка», Україна

ПРЯДКО В. В., Академік АЕНУ, доктор економічних наук, професор, Університет Короля Данила, Україна

GAVRYLIUK I., Doktor nauk humanistycznych w zakresie historii, Варшавський університет, Польща

РУДАК Т. В., Доктор права Віденського Університету, Австрія

ГРЕБЕНЮК Н. В., Кандидат економічних наук, Університет Короля Данила, Україна

У збірнику викладено матеріали наукових есе учасників стажування, організованого Польсько-українською Фундацією – Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці спільно з Духовною Академією Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві та польською Фундацією ADD.

Метою стажування є ознайомлення із європейськими підходами щодо питання наукового плагіату і популяризація академічної доброчесності, а також підвищення кваліфікації освітян та поглиблення співпраці в академічній та науковій галузі між Україною та Польщею.

У збірнику розглядаються основні проблеми академічної доброчесності в навчальних та наукових роботах, що пов'язано з інтенсивною комп'ютеризацією та інформатизацією всіх аспектів людського життя.

ЗМІСТ

ПРО ОРГАНІЗАТОРІВ	6
Барчан Г. С.....	7
СУМЛІННО КРОКУЄМО У МАЙБУТНЄ!	7
Васильчук І. П.	9
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ПРИНЦИП СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ.....	9
Висоцька Л. В.	15
ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	15
Вінарчук Н. М.,.....	19
Шоловій М.-Т. І.	19
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ТРАНСЛЯЦІЯ ВЛАСНИХ ЦІННОСТЕЙ ВИБІР ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ КОЖНОГО.....	19
Годік К. О.....	23
ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ КИЄВА.....	23
Гончарук І. П.	27
ПИТАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....	27
Грицуляк Г. М.....	31
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	31
Доброштан О. О.,.....	35
Спичак Т. С.	35
ПРИНЦИПИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ХЕРСОНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ МОРСЬКОЇ АКАДЕМІЇ.....	35
Карабін О. Й.....	39
ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	39

Король О. М.....	44
ПРИНЦИПИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРИ НАПИСАННІ МУЗИКОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	44
Кошечко Н. В.....	48
ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У КЛАСИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ.....	48
Лабецька М. Т.....	51
ОСНОВНІ АСПЕКТИ СПРИЯННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ АКАДЕМІЇ ДРУКАРСТВА	51
Никончук В. М.....	55
ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ОСВІТИ ТА НАУКИ.....	55
Павленкова О. С.	58
УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ НА СТОМАТОЛОГІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	58
Павлова Л. І.....	62
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В НАУКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ ТА ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	62
Семак О. І.....	66
АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ ТА ЙОГО ВИДИ	66
Уласевич Л. П.	69
ЧИ Є АКТУАЛЬНИМ ПИТАННЯ БОРОТЬБИ З ПЛАГІАТОМ НА СЬОГОДНІШНІЙ ДЕНЬ? ЧОМУ?	69
Халіман О. В.	72
УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ (З ДОСВІДУ ПЕРЕВІРКИ СТАТЕЙ ФАХОВОГО ВИДАННЯ «ЛІНГВІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ» НА ПЛАГІАТ).....	72
Хачатурян К. Р.....	76
АНАЛІЗ ОСНОВНИХ СТРАТЕГІЙ БОРОТЬБИ З ПРОЯВАМИ АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ В НАУЦІ ТА ОСВІТІ	76

Школьнікова Т. Ю.....	80
СИСТЕМА РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ВІННИЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.....	80
Ярута А. М.	84
ПРОБЛЕМА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	84
ОПУБЛІКОВАНІ ТЕЗИ ТА ЕСЕ, А ТАКОЖ РОЗМІЩЕНІ НА ВЕБ- СТОРІНКАХ МАТЕРІАЛИ НАДАЮТЬСЯ НА ІСНУЮЧИХ УМОВАХ І В НАЯВНІЙ ФОРМІ	88

ПРО ОРГАНІЗАТОРІВ

Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці» (ІМАНС, REGON 36590701300000) є неурядовою та некомерційною організацією, створеною на засадах добровільності, гуманності та гласності. Метою створення та діяльності ІМАНСу є сприяння розвитку потенціалу та підвищення академічної мобільності науковців та фахівців на арені міжнародної освіти.

Місце проведення стажування: державний вищий навчальний заклад Республіки Польща – Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві (REGON 006237430).

Проходження стажування забезпечує освітня Fundacja ADD (Варшава, KRS: 0000502104), метою діяльності якої є сприяння адаптації та інтеграції українських мігрантів за кордоном.

*Барчан Г. С.,
канд. мед. наук, асистент кафедри пропедевтики педіатрії №1,
Харківський національний медичний університет МОЗ України*

СУМЛІННО КРОКУЄМО У МАЙБУТНЄ!

Сучасний світ, що розвивається стрімголов, нам диктує свої правила виживання в суспільстві. Це стосується освіти, науки, техніки, медицини і інших галузей нашого життя. Існування у суспільстві чи в обмеженій спільноті має керуватися необхідним переліком якостей індивідууму. До таких можуть відноситись: комунікабельність, активне висловлювання своєї позиції, відкритість, відвертість, етика, доброчесність, лояльність і багато інших. Використовуючи поняття «доброчесність», ми намагаємось досягти певного шаблону існування у науковій спільноті. Треба зазначити, що поняття «доброчесність» належить індивідууму, що живе чесно та дотримується усіх правил моралі [1-4]. Сучасний словник трактує поняття доброчесності як позитивну моральну якість, що зумовлена свідомістю і волею людини та є основою життя та вчинків. Також під доброчесністю розуміється здатність і готовність індивідууму свідомо і неухильно йти за принципами добра і справедливості [1, 7]. Історично відомо, що у часи відсутності всеохоплюючої мережі інформації, люди керувалися характеристикою індивіду - лікаря, інженера, винахідника, будівника, і ін. Сприйняття людини залежало від думки спільноти, що її оточувала. Це стосується як негативної характеристики, так і позитивної. І, навіть, у давні часи ніхто не виключав несправедливого ставлення до людей. Деякі безпідставно отримували «клеймо» на все життя [6]. Це стосується і науки того часу. Якщо говорити про доброчесність, то можемо розглянути, як приклад, медичні трактати. Вони існували ще до нашої ери [5]. Їх виникненню сприяли багато факторів: передача знань від учителя учневі, нотування і збереження набутих навичок і винаходів, розвиток суспільства і таке інше. Копіювали їх за допомогою освічених «переписників» (деяких з них знали, навіть, за почерком) і зберігали як свящину, бо мало дуже високу ціну.

Деякі з трактатів, більш сучасні, знає кожен з нас, наприклад анатомічні малюнки Леонардо да Вінчі. Зануримось у сучасний стан системи академічної доброчесності [2-4]. Враховуючи вседоступність інформації, її дуже великий, навіть громіздкий, об'єм в усіх сферах нашої діяльності ми можемо лише уявляти масштаби поширення «вкрадених» думок. Також, що важливо, викривлення інформації чи її невірне трактування. Це тягне за собою не тільки сором плагіату, а також може нанести шкоду на етапі впровадження в практику. І, на жаль, сучасні системи аналізу на плагіат неспроможні на 100 % провести перевірку інформації. Великий відсоток здобувачів користується цим, тягнучи за слідом собі подібних. Отже, важливо, щоб кожен із нас ставив перед собою за мету – чесність, справедливість, достовірність, сумлінність і доброчесність. Це є основою успішного і розвинутого суспільства. Завдяки цим принципам ми зможемо створити чисте, відкрите, сумлінне суспільство однодумців і йти із ним вперед і вгору, крокуючи в ногу!

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1739 с.
2. Закон України «Про авторське право та суміжні права». [Електронний ресурс]. URL: <http://www.zakon.nau.ua/doc/?code=3792-12>.
3. Закон України «Про вищу освіту». *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38. С.200.
4. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. С.380.
5. Романова І.В. Явище плагіату: історія та сьогодення. *Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси*. 2012. №3 С.267-272.
6. Филонов М. М. Гениальные плагиаторы прошлого. *Мир библиографии*. 2001. № 4. С. 58–61.
7. Штефан О. Плагіат: поняття, ознаки, відповідальність. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2001. № 6. С. 17–25.

Васильчук І. П.,
д-р. екон. наук, доцент, професор кафедри
фінансів, банківської справи і страхування,
Державний університет економіки і технологій (м. Кривий Ріг)

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ПРИНЦИП СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ

Кожному етапу розвитку цивілізації притаманні свої характеристики, особливості, ризики та система цінностей. Перехід від однієї суспільно-економічної формації до іншої створює своєрідні виклики, приймаючи їх та успішно розв'язуючи пов'язані з ними проблеми, людство піднімається на новий щабель свого розвитку. Для нинішнього етапу розвитку суспільно-економічної формації характерною особливістю є ознака глобалізації, а неабияким викликом стали фінансово-економічні кризи, кліматичні зміни та соціальні збурення. Усвідомлюючи важливість підтримки збалансованого за трьома складовими - економічною, екологічною і соціальною – розвитку Організація Об'єднаних Націй у 2015 році прийняла Цілі сталого розвитку до 2030 року (ЦСР-2030), серед яких безпосередньо стосується закладів освіти Ціль 4 – Забезпечення доступу до якісної освіти [1]. Усвідомлюючи свою місію заклади вищої освіти почали розробляти стратегії сталого розвитку та запроваджувати принципи соціальної відповідальності у свою діяльність. Для закладів вищої освіти соціальна відповідальність насамперед має прояв у дотриманні принципів академічної етики та академічної доброчесності.

Предметом дослідження у есе є академічна доброчесність як принцип соціальної відповідальності закладів вищої освіти, які розглянуті в соціально-філософському контексті.

Категорія відповідальності як морально-етична норма сучасної поведінки людини як частки соціуму і природи бере витоки у філософській науці у спадку стародавніх мислителів, зокрема І. Канта, Аристотеля, Платона, Конфуція.

Кантівський імператив моральності започаткував формування теорії відповідальності, яка розроблялася і доповнювалася усім подальшим надбанням філософської науки. Великої уваги й значущості відповідальності як одній з найвищих цінностей надавали Г. Гегель, Г. Герц, Ж.-Ж. Руссо, Л. Фейєрбах, І. Кант, Е. Фромм.

Значного поширення проблема визначення відповідальності як найголовнішої цінності сучасної технологічної цивілізації набула у працях німецько-американського філософа Г. Йонаса, науково-філософський доробок якого має величезний вплив на свідомість нинішніх поколінь. За Г. Йонасом, відповідальність – категорія, яка набула нової значущості в умовах чинної технологічної цивілізації, спрямована в майбутнє та проголошена найвищою моральною цінністю ХХІ століття. На підтвердження цієї тези він зазначає, що «моє твердження зводиться до того, що суть людської діяльності виявилася радикально перетвореною певними змінами, що відбулися в нашій могутності; а оскільки етика має своїм предметом діяльність, звідси з необхідністю витікає, що природа людської діяльності, яка змінилася, вимагає змін в етиці. Причому не в тому лише значенні, що нові об'єкти діяльності кількісно розширили область можливих випадків, до яких слід застосовувати правила поведінки, що мають силу, але в значенні куди радикальнішому: що якісно нова природа багатьох наших дій знайшла абсолютно нове вимірювання етичної значущості, не передбачене переконаннями і канонами традиційної етики» [2]. Г. Йонас вказує, що нова етика повинна знайти свою теорію, на якій можуть бути засновані настанови і заборони, система «ти повинен» і «ти не повинен». Вибудовуючи нову теорію етики відповідальності Г. Йонас виділяє різні типи відповідальності, які найбільшою мірою поширені в суспільстві: природна та штучна (договірна); горизонтальна та вертикальна; легальна та моральна; відповідальність «за» та «перед».

Проведений аналіз філософських концепцій та етичних теорій дозволяє стверджувати, що існує можливість визнавати відповідальність не тільки як морально-етичну норму поведінки, але й як загальнолюдську моральну цінність.

На думку С. Присухіна «поняття цінності зазвичай використовується для позначення процесів, явищ, предметів, які мають позитивну значимість для людини і сприяють задоволенню її потреб та інтересів» [3, с. 137]. Цінність – це «нормативна категорія, яка охоплює все, що може бути ідеалом, метою, предметом прагнення та інтересу» [3, с. 137]. Оскільки сучасна людина дедалі більшою мірою усвідомлює, що нині вона справді мусить і здатна взяти на себе відповідальність за виживання свого роду й за продовження життя на планеті Земля загалом, тому відповідальність і має стати нормативною категорією, до якої прагне людина як частка природи і соціуму.

Неабияку роль у відповідальності за долю людства відіграють організації комерційного та суспільного сектору. З цього приводу Т. Андреева зазначає, що «соціальна відповідальність організації – це визначений рівень добровільного відгуку на соціальні проблеми з боку організації, вона є похідною тих особистих цінностей, які впливають з етики менеджерів та підлеглих їм працівників. Суспільство, будь-яка організація чи група працівників визначає свою етику поведінки. Під етичною поведінкою слід розуміти сукупність вчинків та дій людей, які відповідають тим нормам моралі, свідомості чи порядку, що склались у суспільстві або до яких воно прямує» [4, с. 7].

Університети, як організаційні структури та генератори суспільних змін, повинні виконувати свою просвітницьку місію і сприяти формуванню нової системи цінностей на засадах принципу відповідальності за можливість продовження життя прийдешніх поколінь [5, с. 32]. Як слушно зауважує І. Ховрак, посилаючись на думку А. Колота, в українському суспільстві лише починає формуватися розуміння, що «модернізація повинна починатись із засвоєння цінностей соціальної відповідальності, що формують загальноєвропейський соціальний капітал» [6, с. 61]. Науковець зазначає, що соціальна місія та відповідальність закладів вищої освіти (ЗВО) мають бути чітко окреслені та внесені до пріоритетів розвитку освітнього простору [6, с. 62]. ЗВО мають заохочувати більшу відповідальність людей та компаній за вплив на суспільство,

сприяючи співпраці задля збалансованого регіонального розвитку шляхом «критичного використання знань у суспільстві та економіці» [Цит. за [6], с. 60]. А соціальну відповідальність ЗВО визначають як «філософію або принцип соціального руху, який можна сприймати як філософію університету, щоб використовувати етичний підхід для розвитку та взаємодії з місцевою та глобальною спільнотою, для підтримки соціального, екологічного, технічного та економічного розвитку» [цит. за [6], с. 69]. Як справедливо зазначає Л. Губерський «етика вищої школи, цінності, що лежать в основі її наукової та освітньої діяльності, принципи та правила взаємовідносин в кожному навчальному закладі, у викладацьких колективах, у взаємостосунках зі студентами є основою здатності академічної корпорації до дієвої саморегуляції та спроможності задовольнити запит суспільства» [7, с. 5].

Таким чином, поняття академічної доброчесності та академічної етики поступово, але впевнено, входить до наукового дискурсу і до рутинної діяльності закладів вищої освіти. На рівні університету дотримання засад академічної чесності має стати частиною чіткої інституційної політики, підкріпленої бажанням та рішучістю запровадження нової моделі і принципів академічної взаємодії [8, с. 39].

Згідно Закону України «Про вищу освіту» академічна доброчесність — це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [9]. Міжнародний центр академічної доброчесності визначає академічну доброчесність як дотримання п'яти засадничих цінностей: чесності, довіри, справедливості, поваги та відповідальності [10, с. 16]. Академічні спільноти процвітають, коли їхні члени «живуть» фундаментальними цінностями. Доброчесність зміцнюється в академічних спільнотах тоді, коли моральні та соціальні норми цієї спільноти збігаються із фундаментальними цінностями, а також підтримуються

інституційними принципами та практиками [10, с. 17]. Отже, інституціоналізація принципу академічної доброчесності та введення її у ранг фундаментальних цінностей і принципів соціальної відповідальності університетів сприятиме досягненню Цілей сталого розвитку.

Таким чином, у XXI столітті відповідальність має стати основною моральною цінністю, яка повинна розповсюдитися на всі сфери й аспекти приватного, суспільного й політичного життя. Від сприйняття і дотримання цієї моральної норми залежить напрямок розвитку цивілізації й існування людства загалом. На нашу думку, в умовах сталого розвитку соціальна відповідальність для ЗВО має стати не тільки морально-етичною нормою поведінки, а його моральною цінністю з характеристикою категоричного імперативу. А принцип академічної доброчесності має стати фундаментальною цінністю для сучасного університету.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цілі сталого розвитку. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>.
2. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ji.lviv.ua/n28texts/jonas.html>.
3. Присухін С. І. Філософія : навч. посіб. у 2 ч. Ч.ІІ. Система філософії у визначеннях, поясненнях, схемах, таблицях. К.: КНЕУ, 2006. 168с.
4. Етика та психологія ділових відносин: навч. посібник / за ред.. проф. Т.Є. Андреевої. Харків: Бурун Книга, 2004.144с.
5. Культурно-гуманітарні стратегії розвитку університетської освіти в умовах динамічних суспільних трансформацій : монографія / за ред. І. В. Степаненко. К.: ІВО НАПН України, 2018. 226 с.
6. Ховрак І. В. Соціальна відповідальність закладів вищої освіти як каталізатор збалансованого регіонального розвитку : монографія. Кременчук: ПП «Бітарт», 2020. 392 с.

7. Губерський Л. Передмова. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К.; Таксон, 2016. С. 5-7

8. Добко Т., Турчиновський В. Академічна культура та доброчесність, як соціальний капітал сучасного університету. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К.; Таксон, 2016. С. 37 - 51.

9. Закон України «Про вищу освіту». *Відомості Верховної Ради*. 2014, № 37-38, ст.2004). [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

10. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. Перекладено за виданням «The Fundamental Values of Academic Integrity» / Міжнародний центр академічної доброчесності, за ред. Тедді Фішман. Університет Клемсон, 1999.

Висоцька Л. В.,
канд. пед. наук,
Відокремлений структурний підрозділ,
«Криворізький фаховий коледж Національного авіаційного університету»

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Освітня політика України формується в рамках світових тенденцій розвитку, європеїзації освітньої сфери та соціального запиту на компетентну особистість, яка має чітку громадянську позицію, здатна вирішувати складні життєві та професійні питання, спроможна навчатися протягом життя.

Державна політика в сфері освіти здійснюється Президентом України та Верховною радою України і відображається у відповідних законодавчих актах: Закон України «Про освіту» (2017 р.), Закон України «Про фахову передвищу освіту» (2019 р.), Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), Закон України «Про дошкільну освіту» (2001 р.), Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.) та ін. На рівні державного законодавства унормовано розуміння поняття «академічна доброчесність», уніфіковано види порушень академічної доброчесності та відповідальність за них.

Сьогодні невідповідність національної освіти сучасним запитам призводить до її реформування та системної трансформації. Моніторинг освітньої законодавчої бази показує, що провідним напрямом реформування освітнього середовища є забезпечення доступності та якості усіх рівнів освіти [3]. У зв'язку з цим усе більшої актуальності набувають питання пов'язанні із забезпеченням політики академічної доброчесності закладів освіти.

Політика академічної доброчесності є частиною державної освітньої політики, реалізується через Кабінет міністрів України та центральний орган виконавчої влади у сфері освіти – Міністерство освіти і науки України. Так, після

набрання чинності Закону України «Про освіту» (2017 р.) Міністерство освіти і науки України надсилає керівникам навчальних закладів рекомендації «Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти», в яких акцентовано увагу на необхідності дотримання академічної доброчесності усіма учасниками освітнього процесу, а також на зобов'язанні щодо запобігання та виявлення порушень академічної доброчесності [4].

Таблиця 1

Рівні політики академічної доброчесності

Рівень	Суб'єкт	Джерело
I	Президент України Верховна Рада України	Закони України
II	Кабінет Міністрів України Міністерство освіти і науки України	Накази, Листи МОН, Рекомендації
III	Заклад освіти	Положення, Кодекси

Політика академічної доброчесності освітнього середовища являє собою сукупність нормативно-правової бази та діяльність уповноважених органів влади, керівників навчальних закладів щодо реалізації принципів академічної доброчесності, як норми академічного життя, з метою становлення високого рівня академічної свідомості та культури усіх учасників освітнього процесу.

Візуально реалізацію політики академічної доброчесності освітнього середовища можна спостерігати за наповненням офіційних сайтів закладів освіти контентом «Академічна доброчесність». Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти пропонує у «Рекомендаціях для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності» на прикладі Сумського державного університету такі складові системи забезпечення академічної доброчесності:

- нормативно-документальна база;

- структурні підрозділи та відповідні комісії;
- інформаційна база;
- інструменти впровадження принципів академічної доброчесності;
- інструменти контролю дотримання академічної доброчесності [2].

Саме така практика була використана у Відокремленому структурному підрозділі «Криворізький фаховий коледж Національного авіаційного університету» (далі Коледж) при формуванні системи забезпечення академічної доброчесності. Розглянемо на прикладі.

Система забезпечення академічної доброчесності Коледжу:

- нормативна база: «Кодекс етики та корпоративної культури», «Кодекс академічної доброчесності», «Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин», «Положення про групу сприяння академічної доброчесності», «Положення про виявлення та запобігання плагіату» та інші;

- структурні підрозділи та відповідні комісії: Група сприяння академічної доброчесності, постійно діюча Комісія з питань етики та академічної доброчесності, одноразово створенні комісії з академічної доброчесності;

- інформаційна база: рубрика сайту Коледжу «Академічна доброчесність», інформаційні та методичні матеріали, присвячені академічній грамотності та попередженню плагіату (Пам'ятка про академічну доброчесність, лекція «Основи академічної культури» (канд. пед. наук Л. Висоцька), Пам'ятка про порядок перевірки кваліфікаційних робіт на плагіат, «Чи я плагіую?» тощо;

- інструменти впровадження принципів академічної доброчесності: інформаційно-консультативне супроводження співробітників Коледжу та здобувачів освіти, проведення популяризаційних та інформативно-технологічних заходів (наприклад класні години «Права та обов'язки здобувачів освіти», «Академічна доброчесність», «Відповідальність за порушення принципів академічної доброчесності» та ін.);

– інструменти контролю дотримання академічної доброчесності: здійснення анкетування учасників наукового та освітнього процесів на предмет порушення академічної доброчесності та обов’язкова перевірка навчально-методичних, дипломних робіт на плагіат (антиплагіатна інтернет-система «Unicheck») [1].

Таким чином, політика академічної доброчесності освітнього середовища передбачає імплементацію законодавчих норм шляхом формування спеціальних структурних елементів та розробки відповідної нормативно-правової документації з питань академічної доброчесності закладами освіти. Основна задача в даному контексті полягає у виробленні чітких механізмів та структур щодо запобігання та виявлення видів порушень академічної доброчесності, а також у застосуванні до порушників прозорих і конкретних заходів юридичної відповідальності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Відокремлений структурний підрозділ «Криворізький фаховий коледж Національного авіаційного університету». URL: <http://kk.nau.edu.ua/article/907> (дата звернення – 4.06.2021 р.).

2. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності, затверджені рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, 2019 року. URL: <https://naqa.gov.ua>. (дата звернення – 4.06.2021 р.).

3. Реформа освіти та науки. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti>. (дата звернення – 4.06.2021 р.).

4. Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти. Лист МОН №1/9-565 від 26.10.2017 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/5a1fe9d9b7112.pdf>. (дата звернення – 4.06.2021 р.).

*Вінарчук Н. М.,
асистент та аспірант кафедри початкової та дошкільної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

*Шоловій М.-Т. І.,
асистент та аспірант кафедри початкової та дошкільної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ТРАНСЛЯЦІЯ ВЛАСНИХ ЦІННОСТЕЙ ВИБІР ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ КОЖНОГО

*Якщо вчитель не вкладає себе, власних цінностей у роботу,
та сумлінно не виконує своїх обов'язків, – чому учні повинні це робити?*

Пол Веллстоун

21 століття характеризується стрімким розвитком освіти та науки, спричинений інформатизацією сучасного суспільства, доступність використання Інтернет-ресурсів. Як наслідок – зростання відповідальності кожної сторони освітнього процесу (здобувачі загальної середньої освіти та вищої школи, вчителі, викладачі та наукові працівники). Основою якісної освіти є дотримання всіх складових академічної доброчесності. У наш час питання забезпечення академічної доброчесності є надзвичайно актуальним. Саме тому, у даному есе ми наведемо означення «академічної доброчесності», структуру, види порушень академічної доброчесності, академічну відповідальність в разі порушень.

Що таке академічна доброчесність?

Згідно статті 42 Закону України «Про освіту» академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [3].

У нас, Львівському національному університеті імені Івана Франка, є такі нормативно-правові документи, які регламентують дотримання академічної доброчесності здобувачів та працівників:

- Положення про забезпечення академічної доброчесності у Львівському національному університеті імені Івана Франка;

- Кодекс академічної доброчесності Львівського національного університету імені Івана Франка;

- Здобувачі та працівники заповнюють декларації про дотримання академічної доброчесності у Львівському національному університеті імені Івана Франка [2].

У нашому науковому есе наводимо перелік порушень академічної доброчесності:

академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману

є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;

надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;

вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання [3].

Так, зокрема для педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників доотримання академічної доброчесності передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання [3].

Наш університет активно сприяє дотриманню академічної доброчесності усіх учасників освітнього процесу. Завдяки підтримці одного із світових лідерів (Польща), який надає систему виявлення плагіату для ЗВО, видавництв, шкіл, авторів, ми маємо можливість перевіряти студентські курсові роботи, магістерські,

тези доповідей для виступів на конференціях, статей, дисертаційних досліджень. В кожному структурному підрозділі є відповідальні, які виявляють через систему «StrikePlagiarism.com» унікальність роботи та рівень текстових запозичень.

Згідно статті 42 Закону України «Про освіту» за порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання [3].

Кожен викладач несе особисту відповідальність за дотримання академічної доброчесності та власним добрим прикладом - надихає студентів, а поганим – деформує етичні цінності гармонійно розвиненої особистості здобувача. Тому. Всі учасники освітнього процесу повинні навчатись за принципами дотримання моральних засад: чесність, довіра, повага, відповідальність. Академічна доброчесність – трансляція власних цінностей: ВИБІР ЗА ВАМИ...

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К.; Таксон, 2016. 234 с.
2. Документи Львівського національного університету імені Івана Франка. URL: <https://lnu.edu.ua/about/university-today-and-tomorrow/documents/>.
3. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

*Годік К. О.,
канд. філол. наук, молодший науковий співробітник
відділу компаративістики,
Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України*

ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ КИЄВА

Кілька років тому в багатьох наукових установах, а також закладах освіти почали говорити про академічну доброчесність. В цей період відповідна робота розпочалася в одному з найзначніших закладів позашкільної освіти – Київській Малій академії наук учнівської молоді. Основною метою такої роботи було впровадження культури академічного письма та боротьба з плагіатом. Виконати її було надзвичайно складно. По-перше, заклад відноситься до ланки середньої освіти, а не вищої (для якої розроблено більшість норм щодо запобігання академічному шахрайству), по-друге, потрібно було проводити численні консультації, семінари та інші заходи, аби роз'яснити принаймні базові поняття доброчесності для широкого кола здобувачів освіти та їхніх батьків (аби підготувати їх не просто до конкурсу робіт, а до подальшого навчання в закладах вищої освіти), по-третє, треба було внести зміни в структуру прийому робіт на II етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України. Для реалізації цих завдань було укладено договір по співпрацю з Unichesk та вибудовано власний курс на побудову доброчесного учнівського суспільства.

Робота з впровадження академічної доброчесності в КПНЗ «Київська Мала академія учнівської молоді» проводилася системно. Так, запровадження онлайн-перевірки робіт супроводжувалося переведенням тематичних семінарів, консультацій. Академічна доброчесність стала спеціалізованою темою Дня Гідності, який відзначався у відділенні української філології та мистецтвознавства. Це супроводжувалося дослідженням методичних розробок,

присвячених цьому питанню, відвідуванням профільних курсів та семінарів керівниками відділень і секцій нашого ЗПО.

Такі заходи дали змогу вирішити низку завдань. Зокрема:

– Було розроблено загальні підходи до виявлення академічного плагіату і реагування на подібні порушення. У закладі була запроваджена практика подвійної перевірки конкурсних робіт: кожна з них після машинної перевірки передавалася експертам для встановлення або спростування факту академічного шахрайства.

– Проведено попередню підготовку педагогічних працівників для подальшого навчання їх нормам академічної доброчесності в межах КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді» (нині курс розробляється).

– Було розроблено методичні рекомендації для ЗЗСО та ЗПО. Вони доповнюють чинні документи, зокрема, Закони України «Про освіту» [1], «Про повну загальну середню освіту» (стаття 43 «Забезпечення академічної доброчесності у сфері загальної середньої освіти») [2], «Про авторське право і суміжні права», «Про наукову та науково-технічну діяльність». В цих рекомендаціях описано порядок виявлення різних форм академічного шахрайства, включно з обманом, фальсифікацією, фабрикацією даних.

Навесні 2021 року нами було підсумовано результати п'ятирічної роботи з Unicheck. Зокрема, було обраховано середні показники унікальності по відділенням, прослідковано їх динаміку. Аналіз результатів дав змогу встановити, що за п'ять років рівень плагіату, який виявляє програма, знизився (отже, учні та вчителі зважали на цей фактор та робили все необхідне, аби уникнути текстових збігів). Консультації з вчителями та батьками стосовного цього питання показали, що більша частина нашої аудиторії розібралась із такими поняттями як плагіат (із самоплагіатом ситуація виявилася дещо складнішою), методами його виявлення. Найголовніше, чого нам вдалося досягти: показати, що використання чужого тексту є неприпустимим явищем на конкурсі учнівських робіт. В той же час стало

ясно, що проведені заходи досі не вирішують всіх завдань. Так, робочою групою було встановлено, що повне уникнення плагіату в роботі не гарантує її наукової цінності. Було зафіксовано випадки, в яких на конкурс подавалися дослідження, виконані формально правильно, але псевдонаукові або ж фальсифіковані (таких було менше 3 %).

Нині в КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді» планує перейти до наступного етапу реалізації концепції академічної доброчесності в ЗПО. Сьогодні ми працюємо над розробкою відповідних документів, плануємо запровадити банк даних, який дасть можливість зберігати інформацію про порушення конкретних учасників конкурсу та надавати зворотній зв'язок школам, аби вони могли працювати над своїми помилками та підвищувати рівень тих досліджень, які подаються на Всеукраїнський конкурс-захист науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України та інші подібні заходи. Окрім того, найближчим часом в закладі буде прийнято кодекс етики учнів та запроваджено спеціалізовані навчальні курси для здобувачів освіти щодо академічного письма. Поки що наші заходи розраховані на учнів 8-11 класів, але ми плануємо залучати до них школярів 5-7 класів, аби сформувати у них цілісні уявлення про академічну доброчесність. Адже, що раніше це питання буде піднято в їхньому житті, то раніше вони зможуть його повністю опанувати та уникати плагіату, списування та інших видів порушень при подальшому навчанні та роботі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. Стаття 42 «Академічна доброчесність».

2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>.

3. Закон України «Про позашкільну освіту» від 22.06.2000 № 1841-III.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>.

4. Закон України «Про авторське право і суміжні права». Стаття 50 «Порушення авторського права і суміжних прав».
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/page3>.

5. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність». Стаття 1 «Основні терміни та їх визначення».
URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.

6. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти : лист МОН від 23.10.2018 року № 1/9-650.
URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/124272__124272.

7. Положення про перевірку учнівських науково-дослідницьких робіт на плагіат, затверджене наказом по КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді» від 30.08.2017 р. № 87-О. URL: https://kman.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/nakaz_polozenya_antiplagiat.pdf.

8. Методична інструкція щодо перевірки науково-дослідницьких робіт на плагіат з використанням програмно-технічних засобів. Додаток до «Положення про перевірку учнівських науково-дослідницьких робіт на плагіат», затверджене наказом по КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді» від 30.08.2017 р. № 87-О. URL: https://kman.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/nakaz_polozenya_antiplagiat.pdf.

*Гончарук І. П.,
старший викладач кафедри Судноводіння і морської безпеки,
Одеський національний морський університет*

ПИТАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

В останні роки тема академічної доброчесності стала однією з основних у розмовах про вищу освіту та науку, причому незалежно від того, на якому рівні та за участі кого такі дискусії ведуться. Політики та вчені, громадські активісти та студенти – це неповний перелік тих, хто у тій або іншій мірі порушує це питання.

Питання академічної доброчесності дійсно важливе. Думками про те, що без забезпечення високого рівня академічної доброчесності навряд чи можна сподіватися на розвиток та високе світове позиціювання української науки в цілому. Відповідно, нам є за що та в ім'я чого боротися.

Проте, з іншого боку, важливо, щоб така боротьба не перетворилася на «полювання на відьом», адже це може потягти за собою непоправні наслідки як для самої науки, так і для тих, хто у непростих українських реаліях її продовжує розвивати.

Термін «академічна доброчесність» поряд з видами порушень академічної доброчесності з'явився у національному законодавстві про освіту і про вищу освіту лише 5 вересня 2017 р., що сталося внаслідок прийняття у новітній редакції Закону України «Про вищу освіту» та внесення змін до Закону України «Про вищу освіту».

Прийняття цих законів, у певному розумінні, очікувало Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (далі – Агентство), оскільки саме воно є центральним суб'єктом, покликаним на рівні держави протидіяти порушенням академічної доброчесності. Задля цього Агентство наділено повноваженням «скасовувати рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня у разі виявлення академічного плагіату за

поданням Комітету з питань етики у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України».

Опираючись на це, складно переоцінити важливість окремо виписаної статті № 42 «Академічна доброчесність» у нещодавно прийнятому рамковому Законі «Про освіту». Рамковий закон дає таке тлумачення поняттю академічної доброчесності: «сукупність **етичних принципів** та визначених законом **правил**, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою **забезпечення довіри** до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень». Віднині академічна доброчесність з поняття неписаного та культурософського перетворилась на норму Закону з чітко визначеними тлумаченнями, правилами, критеріями, вимогами та санкціями.

Вектор розвитку визначається усією національною освітньою системою, де віднині академічна доброчесність є законною вимогою, цінність якої – у створенні довіри до результатів навчання та наукових досягнень. Стаття також перелічує основні порушення академічної доброчесності, до яких можуть вдаватися здобувачі освіти та учасники освітнього процесу, зокрема академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Для наголошення необхідності механізмів, які будуть регулювати, регламентувати та контролювати дотримання академічної доброчесності в українських університетах Міністерство освіти і науки України надіслало керівникам закладів вищої освіти рекомендації «Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти». У перелікові рекомендованих заходів до внутрішньої системи забезпечення якості процедури та заходів для реалізації принципів АД наголошується на створенні відповідної нормативно-правової бази. Університетам на національному рівні рекомендовано створити відповідні кодекси, положення, правила та пам'ятки, які регламентуватимуть та

повідомлятимуть про нові правила гри, яких віднині мусить дотримуватися учасники академічного процесу не тільки по совісті, але до вимоги Закону.

Поряд з цим, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 р. № 244 (з наступними змінами і доповненнями) «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» Агентство здійснює також і інші повноваження, передбачені законом.

Окремим напрямом роботи, який трансформує академічну доброчесність з міфу у стале поняття, є впровадження курсу «Академічне письмо та доброчесність». Послідовне викладання такого курсу в університетах-партнерах та учасниках уже дає перші результати. Першокурсники володіють основними термінами, розуміють поняття АД, отримують необхідну інформацію про порушення АД та можливі санкції, вчаться писати відповідно до поставлених викладачем критеріїв та вимог. Саме курс «Академічне письмо та доброчесність» як освітня компонента Проекту озброює студентів від першого дня перебування в університеті «новими правилами гри» та інструментами, як цих правил дотримуватися. Новаторами тут стали Луцький національний технічний університет та Ізмаїльський державний гуманітарний університет. Ці ЗВО від вересня 2017 року навчають студентів-першокурсників академічній доброчесності, перейнявши ініціативу від Тернопільського державного медичного університету. В ТДМУ курс академічного письма та доброчесності викладають аспірантам.

Обов'язкове викладання в університетах на національному рівні такого курсу або його модулів, адаптованих під специфіку та потреби ЗВО, дозволить не лише ознайомити студентів першого року навчання з принципами академічної доброчесності, але і згуртувати студентів навколо університету, який вони обрали. Мета курсу – наголосити на цінностях та цілісності університетської освіти, створити своєрідний місток між шкільним досвідом та новим етапом навчання в університеті.

Боротьба з академічною недоброчесністю має стати одним з пріоритетних напрямів державної політики у сфері науки та освіти. Проте у такій боротьбі на перше місце мають бути поставлені права, свободи та законні інтереси науковців, які з тих або інших причин можуть бути «втягнуті» у плагіатні скандали. Очевидно, що як науковцям, так і державі у цій сфері потрібні прозорі, чіткі і зрозумілі процедури.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти : Лист МОН № 1/9-565 від 26.10.17 року.
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII.
URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/term/2145-19> (дата звернення: 05.09.2017).
3. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

*Грицуляк Г. М.,
канд. сільгосп. наук, доцент кафедри
«Технології захисту навколишнього середовища»,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Усі заклади вищої освіти в Україні проводять системну та комплексну роботу щодо підвищення якості освітнього та наукового процесів та отримання високої оцінки від роботодавців [1, 8].

Згідно статті 42 Закону «Про освіту» академічна доброчесність – це правила та принципи якими повинні керуватись учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та впровадження наукової діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та творчих досягнень [1, 4].

Завдання закладу вищої освіти – забезпечити ефективну роботу академічної установи шляхом створення відповідних підрозділів, упровадження інноваційних технологій, популяризації 26 принципів академічної доброчесності серед працівників і здобувачів освіти, виховання високоморальної особистості, та інші заходи [1].

Положення про академічну доброчесність працівників та здобувачів вищої освіти Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Закону України.

«Про вищу освіту», Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу», Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Закону України «Про авторське право і суміжні права», Цивільного кодексу України, інших нормативно-правових актів та Статуту Університету, а також на виконання Наказу № 1-437 від 18.12.2017 р. «Про забезпечення функціонування системи запобігання плагіату в Івано-Франківському національному технічному

університеті нафти і газу» Метою Положення є: створення системи дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти; забезпечення ефективного запобігання та виявлення плагіату в наукових працях та роботах наукових та науково-педагогічних працівників університету, здобувачів вищої освіти, аспірантів, докторантів; розвиток навичок доброчесності та коректної роботи із джерелами інформації; дотримання умов наукової етики та поваги до інтелектуальної власності інших осіб; активізація самостійності та індивідуальності при створенні власних творів, а також підвищення відповідальності за порушення загальноприйнятих правил цитування [1, 8].

Положення є складовою системи внутрішнього забезпечення якості наукової діяльності Університету та якості вищої освіти в цілому.

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає: посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про інтелектуальну власність, авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, наукові джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання [1].

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень,

відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації [1, 5].

Всі учасники освітнього процесу подають Декларацію про дотримання академічної доброчесності [1].

26 березня 2021 року доцент кафедри підприємництва та маркетингу Побігун С. А. в межах програми підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників ЗВО і наукових установ України «Акредитація освітніх програм третього рівня вищої освіти. Дослідницька доброчесність» провів лекцію-тренінг на тему «Академічна доброчесність – основа соціальної відповідальності усіх учасників освітнього процесу» для студентів-магістрів Інституту економіки та менеджменту усіх спеціальностей. Активну участь у заході також взяли викладачі кафедри підприємництва та маркетингу та аспіранти (Сторощук Х., Лісова О., Орлова О.) Лекція–тренінг була підготовлена на основі матеріалів тренінгу СумДУ на тему: «Дослідницька доброчесність: Praemonitus praemunitus» [6, 8].

Для якісної системи вищої освіти є саме нові підходи до навчання та викладання, норми чесності та етичних цінностей в освітньому процесі і науковій діяльності, механізми побудови комунікації в закладах вищої освіти, формування високої академічної культури, носіями, а науково-педагогічні і наукові працівники та здобувачі освіти є носіями академічної доброчесності [1, 2].

Саме дотримання принципів академічної доброчесності повинно ґрунтуватися на самомотивації та самоконтролі. Створення мотивації для тих вчених, які дотримуються принципів наукової доброчесності саме з боку держави та навчального закладу. Саме тоді, наука в нашій державі піде швидкими кроками вгору, економіка країни зростати, а науковцям стане приємно працювати і розвиватись в освітній сфері [3, 5].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна доброчесність, вирішення конфліктних ситуацій
URL: <https://nung.edu.ua/department/akademichna-dobrochesnist-virishennya-konfliktnikh-situaciy>.
2. Альтба Ф. Г. Академическая свобода: реалистическая оценка. *Международное высшее образование*. URL: <http://ihe.nkaoko.kz/archive/14/292/> (дата звернення: 01.11.2016).
3. Астахова В. И. Академическая культура как фундамент формирования современного специалиста. *Вчені зап. Харк. гуманіт. ун-ту «Нар. укр. акад.»*. Харків, 2013. Т. 19. С. 21-39.
4. Бакіров В. С. Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку. Результати всеукраїнського соціологічного дослідження. URL: <http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2015-07-17/2015.pdf> (дата обращения: 03.11.2016).
5. Вища освіта в Україні: громадська думка студентів (2015). Загальнонаціональне опитування студентів / Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, фірма «Юкрейніан соціолоджі сервіс». URL: <http://dif.org.ua/article/vishcha-osvita-v-ukraini-gromadska-dumka-studentiv>.
6. Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
7. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? URL: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontsepsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>.
8. Академічна доброчесність – основа соціальної відповідальності усіх учасників освітнього процесу. URL: <https://www.nung.edu.ua/index.php/news/akademichna-dobrochesnist-osnova-socialnoi-vidpovidalnosti-usikh-uchasnikiv-osvitnogo-procesu>.

*Доброштан О. О.,
Доцент кафедри природничо-наукової підготовки,
Херсонська державна морська академія*

*Спичак Т. С.,
Доцент кафедри природничо-наукової підготовки,
Херсонська державна морська академія*

ПРИНЦИПИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ОСВІТЬНОГО ПРОСТОРУ ХЕРСОНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ МОРСЬКОЇ АКАДЕМІЇ

Впродовж останніх років в Україні відбувається стрімкий процес реформування системи державного управління, пріоритетним напрямом якого є модернізація галузі вищої освіти, зокрема морської. Головним орієнтиром впроваджуваних державних реформ є обраний курс політичної асоціації та економічної інтеграції з Європейським Союзом шляхом впровадження європейських цінностей і стандартів життя. Водночас, серед ключових принципів західного освітнього та наукового простору варто виділити такі: високий рівень якості освітніх послуг, забезпечення гідних умов для самореалізації громадян, розвиток людського капіталу, забезпечення верховенства права, створення належних умов для навчання впродовж життя та інші. Фундаментальною основою вищезазначених категорій є дотримання моральних та етичних цінностей, а саме – засад академічної доброчесності [1, 8].

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій і комунікативних громадських практик висуває в якості значущого виклику сучасній науці необхідність швидкого обміну новою інформацією та новими знаннями, детермінує формування нових фундаментальних цінностей та відповідальної поведінки наукового та студентського співтовариства в освітньому просторі університету.

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [2-4].

Корпоративна культура та академічна доброчесність впроваджується через дотримання таких принципів:

– **чесність** (правдивість, принциповість, вірність узятим зобов'язанням, суб'єктивна переконаність у правоті справи, що здійснюється, щирість перед іншими й перед самим собою відносно тих мотивів, якими людина керується, визнання і дотримання прав інших людей на те, що їм законно належить);

ввічливість: уміння привітно поводитися з людьми;

– **толерантність** (здатність сприймати без агресії думки, які відрізняються від власних, а також особливості поведінки та способу життя інших);

– **доброчесність**: необхідність сумлінної та чесної поведінки суб'єктів при виконанні своїх юридичних обов'язків і здійсненні своїх суб'єктивних прав;

– **відповідальність** (свідоме ставлення особи до суспільних вимог, обов'язків, соціальних завдань, норм і цінностей); **шанобливість**: ставлення до колег, викладачів, курсантів, студентів, аспірантів та докторантів з повагою, а також ушанування історії і традицій ХДМА та людей, що здійснювали значний внесок у її розвиток;

– **справедливість** (загальне співвідношення цінностей, благ і конкретний розподіл їх між індивідами, належний порядок людського співжиття, який відповідає уявленням про сутність людини та її невід'ємні права);

– **об'єктивність** (здатність розглядати дискусійні питання відсторонено, незважаючи на особисті вподобання та вигоди);

- **взаємоповага** (взаємне шанобливе ставлення викладачів, співробітників, курсантів та студентів, аспірантів, докторантів, повага до поглядів іншої людини, а також її переконань та індивідуальності);
- **партнерство** (взаємодія між викладачів, курсантів, студентів, аспірантів та докторантів задля досягнення спільної мети);
- **професіоналізм** (глибоке знання своєї спеціальності, відповідальне і добросовісне ставлення до обов'язків, якісне та своєчасне виконання поставлених завдань, удосконалення професійного рівня);
- **постійний розвиток і навчання** (безперервний рух уперед, створення умов для розвитку талантів і здібностей членів колективу академії);
- **ефективність** (досягнення максимальних результатів за умови оптимального використання людських, інтелектуальних, матеріальних і фінансових ресурсів);
- **інноваційність** (розробка і впровадження наукових досліджень і технологій як в освітньо-науковому процесі, так і в різних сферах суспільно-економічного устрою та соціально-культурного розвитку України) [2-6].

Дотримання принципів академічної доброчесності усіма учасниками освітнього процесу ХДМА забезпечує:

- формування сприятливого академічного середовища для забезпечення високоякісного освітнього процесу, отримання вагомих наукових результатів, що містять об'єктивну новизну, встановлення взаємодовіри і взаємоповаги між всіма членами колективу, адміністрацією та особами, що навчаються;
- забезпечення всебічного розвитку інтелектуального, професійного та особистісного потенціалу всіх учасників академічної спільноти;
- підвищення іміджу, престижу та репутації Херсонської державної морської академії як освітньо-наукового центру південного регіону України, забезпечення його публічності, прозорості та відкритості;

- підтримку та виховання корпоративного духу, атмосфери довіри, взаємної поваги і порядності;
- визначення принципів і встановлення норм академічної доброчесності як невід’ємної складової корпоративної культури та професійної етики [5-6].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : колективна монографія / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ.
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р. № 3792-ХІІ із змінами. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 43. С. 214.
3. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. № 1556-VII із змінами. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
4. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>.
5. Кодекс корпоративної культури та академічної доброчесності Херсонської державної морської академії / Міністерство освіти і науки України, Херсонська державна морська академія, 2019. 19 с.
6. Положення про Комісію з академічної доброчесності і академічну Комісію з етики та управління конфліктами / Міністерство освіти і науки України, Херсонська державна морська академія, 2019. 19 с.
7. Фундаментальні цінності академічної доброчесності / пер. з англ.; Міжнародний центр академічної доброчесності. 2019. 39 с.

*Карабін О. Й.,
канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри інформатики та методики її навчання,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Формування академічної доброчесності здобувачів вищої освіти пов'язане з імплементацією в академічний міжнародний контекст етичних норм і правил доброчесності вітчизняних закладів вищої освіти. Послідовне втілення в освітянське середовище принципів глобальної академічної культури, базових академічних цінностей, кодексу честі, морально-етичних і правових норм сприятимуть поетапному забезпеченню та формуванню належних результатів готовності відповідно до високих академічних стандартів, переконань, ставлень, дотримань фундаментальних цінностей університетської спільноти. Втілення в освітній процес найбільш ефективних інструментів формування академічної доброчесності на основі Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність» сприятиме розвитку в майбутніх фахівців умінь професійного компетентнісного дослідження та особистісного вдосконалення науково-дослідницької діяльності, утвердження етичних пріоритетів і моральних принципів в освітній діяльності, дотримання толерантності в наукових дослідженнях, усвідомлення та формування критичного мислення усієї академічної корпорації щодо наукових запозичень, прищеплення базових академічних цінностей та поваги до інших на основі продуктивного наукового партнерства, втілення в освітянську спільноту чинності дієвого захисту прав щодо запозичень, впровадження належного забезпечення якості результатів наукових досліджень.

Академічні цінності доброчесності взаємопов'язані і взаємозалежні. Їх поширення та упровадження в наукову практику сприятимуть формуванню академічної позиції на особистісному, інституційному та культурному рівнях. Процес удосконалення повинен бути постійним і безперервним із огляду появи та можливостей нових технологій освіти [4]. Водночас, у загальних рекомендаціях І. Глендіннінга було зазначено, що актуальними для освітянсько-наукової спільноти в контексті впровадження академічної доброчесності в закладах вищої освіти є такі чинники: необхідність уніфікації стандартів академічної доброчесності; впровадження визначених критеріїв забезпечення академічної доброчесності на міжнародному рівні; удосконалення онлайн платформи академічної доброчесності, на основі визначених критеріях, для оцінки інституційної політики закладів вищої освіти; систематичний моніторинг інституційних політик академічної доброчесності; надання практичної та фінансової підтримки з боку інституцій ЄС; удосконалення культури академічної доброчесності, на всіх рівнях освіти, підвищення наукової обізнаності академічної спільноти на основі передового міжнародного досвіду доброчесності та наукової етики [3].

Відповідно до ухвали згоди щодо відповідальності дотримання принципів академічної етики в наукових дослідженнях Міжнародна Асоціація університетів та Magna Charta Observatory в 2012 р. виділили такі принципи, як:

- 1) академічна етична поведінка та наукова чесність у дослідженнях;
- 2) наукова справедливість та відсутність запозичень;
- 3) академічна доброчесність щодо прозорості, незалежності наукових досліджень в контексті глобально-міжнародної та національної проблематики;
- 4) відповідальність та критичний аналіз академічних і наукових досліджень [2].

Професорсько-викладацькій спільноті закладів вищої освіти важливо виявляти свою повагу як до особистостей здобувачів освіти так і до їх

інтелектуального внеску шляхом дотримання елементарних фундаментальних цінностей, доброчесності в співпраці з ними, керівництві науковими дослідженнями студентів, вияву та підтримці їх інтелектуальних ідей, вчинків тощо. Саме колективна відповідальність сприятиме дотриманню принципів академічної доброчесності та зобов'язанню протистояння порушенням академічної доброчесності, допомагатиме розширювати наукову толерантність у слідуванні високим академічним стандартам, посилювати механізми етичного прийняття рішень із дотримання апріорних норм академічної доброчесності й рішучості протистоянню порушень щодо академічних цінностей закладів вищої освіти. Членам академічної спільноти актуально проявляти повагу як до інших науковців, так і до здобувачів освіти, віддаючи належне їхньому інтелектуальному внеску, сприяючи культивуванню засадничих цінностей академічної доброчесності, формуючи основи освітніх інституцій, демонструючи істинні цінності чесності, справедливості, поваги, довіри та відповідальності. Відтак, колективна відповідальність допомагатиме формуванню групових норм академічної культури в студентів під час освітнього процесу та під час проведення наукових досліджень, утвердженню самостійності та відповідальності особистості навчатися дотримуючись етичних і правових норм, розвитку академічних та етичних цінностей, формуванню спроможності здійснювати наукову діяльність із відповідним науковим результатом.

Відповідно до популяризації принципів академічної доброчесності та впровадження їх в освітньо-наукову діяльність в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка здійснюють наглядову й контролюючу функцію «Комісія з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами» та «Група сприяння академічній доброчесності». Університет прагне створити середовище, яке встановлюватиме загально-моральні, правові та етичні правила поведінки щодо академічної доброчесності та сприятиме навчанню здобувачам освіти та роботі науково-педагогічним працівникам та іншим особам

вищого освітнього закладу спираючись на принципи: доброчесності, чесності та порядності, правдивості, прозорості, законності, поваги, довіри, послідовного відстоювання гідної поведінки, справедливості, самовдосконалення та вдосконалення, відповідальності, сумлінності, професіоналізму. Так, відповідно до «Положення про запобігання і виявлення плагіату та інших видів академічної нечесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів вищої освіти» відбувається перевірка наукових робіт на плагіат в системі Moodle за допомогою системи Unicheck з отриманням детальної інформації та звітом по даній роботі (рис. 1) [1].

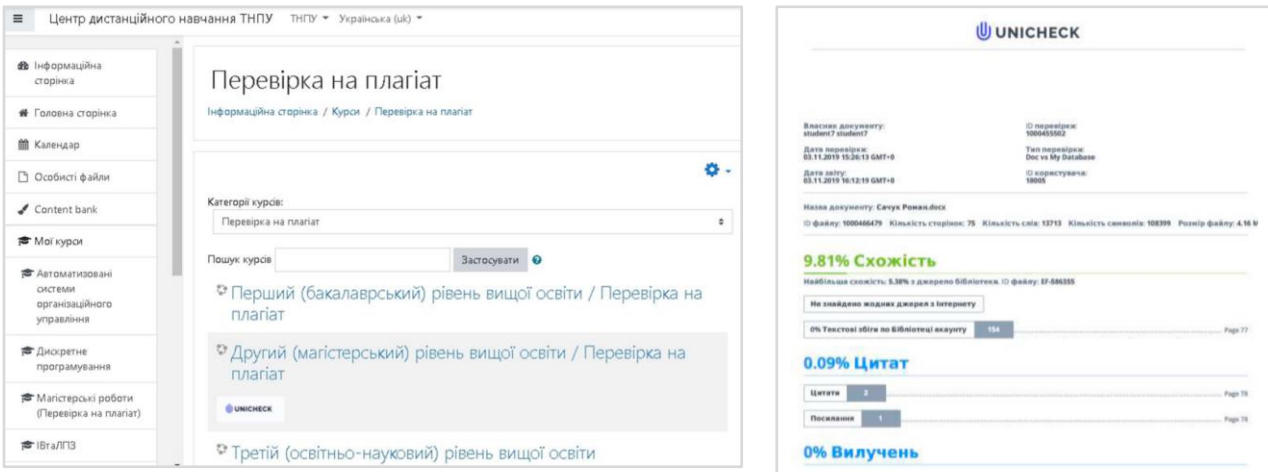

Рис. 1. Перевірка та звіт на плагіат в системі Moodle.

Під час освітнього процесу вищої школи професорсько-викладацьким колективом варто сприяти утвердженню моральних цінностей та утверджувати академічні норми, які важливі для функціонування співробітників університету та студентів із врахуванням просвітницької діяльності, висвітлення міжнародних практик академічної доброчесності, роз'яснення правил і норм закладів вищої освіти щодо процедур і практик доброчесності, передбачення потенційних ризиків і вирішення етичних проблем, впровадження академічних практик сумісних із інституційними цінностями.

Таким чином, академічне середовище доброчесності націлене сприяти поширенню академічної культури, етики вищої школи, цінностей, правил і принципів академічної доброчесності серед усіх сегментів закладу вищої освіти. Належна просвітницька діяльність обов'язково має включати обговорення фундаментальних цінностей та етичних зобов'язань, практичних дій щодо дотримання правил та норм університетської спільноти, виконання та висвітлення практик доброчесності. Належне послідовне втілення освітньої спільноти академічних чеснот, дотримання моральної доброчесності, культивування принципів поваги гідності людини принесе на кожному напрямі роботи досягнення етичних стандартів глобальної академічної культури та доброчесності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна доброчесність. URL: <http://tnpu.edu.ua/naukova-robota/akadem-chna-dobrochesn-st.php> (дата звернення 21.04.2021).
2. Міжнародна асоціація університетів «Глобальний голос вищої освіти». URL: <http://www.iau-aiu.net/content/new-iau-mco-guidelines-institutional-code-ethic-s-higher-education> (дата звернення 25.04.2021).
3. Glendinning I. Promoting Maturity in Policies for Plagiarism across Europe and beyond. URL: https://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/etined/Irene_Glendinning_PragueForum2015.pdf (дата звернення 20.04.2021).
4. The Fundamental Values of Academic Integrity. The Center for Academic Integrity. 1999. 12 p.

*Король О. М.,
канд. мистецтвознавства, доцентка кафедри музичного мистецтва
факультету культури і мистецтв,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ПРИНЦИПИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРИ НАПИСАННІ МУЗИКОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Восьма Божа заповідь гласить «Не вкради». У різні часи та різні покоління розглядали цю заповідь найперше з огляду на прикладні матеріальні цінності. Однак, з інтенсивним розвитком науки та техніки, привласнення чужих думок, ідей, задумів, проектів та ін. стає не раз не меншим, а може і більшим морально-етичним злочином.

Ми маємо достатньо негативних прикладів інтелектуальних крадіжок, і один з найяскравіших, – привласнення Вільгельмом Конрадом Рентгеном відкриття видатного українського дослідника та вченого Івана Пулюя X-променів.

Подібні приклади, мабуть, можна - знайти в усіх наукових сферах. Сьогодні ж відкріємо проблематику плагіату, академічної недоброчесності у музиці.

Здавна музику відносили до точних наук, а древньогрецький філософ Платон присвятив їй чимало своїх праць, серед котрих виділяємо його діалоги, в котрих підіймається питання теорії музики, це – «Держава», «Закони», «Тімей», «Федон», «Пир» та ін.

Основною ідеєю цих роздумів стає космічне, а радше божественне значення гармонії музики, гармонії сфер. І в даному контексті філософ схильний поділяти музику на корисну, що творить людину як духовну обожену особистість і музику шкідливу, котра пробуджує в людині низькі інстинкти, викликає бажання насолоди (своєрідної духовної хтивості).

Достатньо активних прибічників саме такої філософії є у часи середньовіччя, з котрого до нас доходять нотні взірці, де авторства або взагалі не позначено, або виписано «анонім». Це пояснюється тим, що авторство всієї

створеної людьми музики, (особливо духовної), приписувалося Богові, а людина виступала лиш інструментом, пером в руках Творця.

Авторство, але швидше вже натхнення визнавали за Богом і такі знамениті композитори як Д. Букстехуде, Й.С. Бах, А. Вівальді, Г.Ф. Гендель, Й. Гайдн, В. А. Моцарт та багато інших. Та не лише за Богом, судячи з твору «Il trillo del diavolo» Дж. Тартіні.

В усі часи авторська унікальна думка цінилася понад усе і навіть найменші ознаки епігонства в музиці, – як сліпого наслідування традиції, подражання чи запозичення як у джерела свого натхнення вважалося дуже поганим тоном і осуджувалося суспільством.

Допускалася інтерпретація, переспівування, аранжування чи обробка, але все це аж ніяк не відбирало першоавторства. В результаті таких трансформацій маємо шедевр, перлину музичної світової скарбниці «Ave Maria» Й. С. Баха-Ш.Гуно.

XX століття привносить свої корективи, деструктивна ідеологічна комуністична машина розчавлює будь-які спроби самоідентифікування особистості як в національному, так і в морально-етичному аспектах. Основне гасло «Кто был ничем, – тот станет всем» (нігелістичне перекичування Біблійних слів Христа «Перші стануть останніми, а останні першими» [1]) нівелює, знецінює всі духовно-етичні, інтелектуальні надбання людей-світочів, вони стають гнаними і зневажуваними, огидно знеціненими «інтелігентами нещасними». Ще одне гасло «мистецтво належить народу» [3] відкриває всі шляхи для безсовісних крадіжок, внаслідок чого цілі пласти української народної музики раптом стають власністю східного агресивного сусіда – Росії.

У нашому дослідженні в співавторстві з науковцем Костюком Петром «Пісенний дискурс у контексті національної ідентичності» наголошуємо, що «Московське поневолення України, починаючи від Боголюбського, завжди супроводжувалося не лише фізичним знищенням людей та духовно-матеріальної

культури, а й грабунками, тією чи іншою формою привласнення наших надбань. Росіяни крали не тільки українську історію, а ще й наші пісні. ...Усе награване й переінакшене під свої потреби цинічно спрямовувалося на зміцнення імперської ідеології та на славу імперії. Цілі покоління людей відривалися від національної ідентичності та зомбувалися пропагандистським московським субпродуктом задля створення нової ідентичності через кінематограф, ЗМІ, освіту, військо, звичайні культмасові заходи тощо. І пісні, як частина популярної культури, тут використовувалися якнайширше». [4]

Так раптом «Розпрощався стрілець» стає «Там вдали за рекой», повстанська пісня часів УНР «Ось день війни народної» стає власністю радянських композитора Олександра Александрова та поета Василя Лебедева-Кумача під назвою «Вставай страна огромная», а український романс «В саду осіннім айстри білі» (у 1961 р. цей романс був опублікований у збірнику «Українські народні романси» з передмовою та примітками Леопольда Яценка, відомості про автора слів і музики відсутні, тому твір вважався народним), отож український народний романс раптом «знаходить» свого «автора», – відомого композитора Бориса Терентьєва та нову назву «Вот кто-то с горочки спустился»... Таких сумних прикладів можна наводити до безконечності.

Таким чином, проводячи музикознавчі дослідження, надзвичайно важливо звертатися до історичних першоджерел. Аби не стати жертвою чужої академічної недоброчесності глибоко вивчати біографії авторів музичних творів, їхні життєві обставини, архіви, листування, тогочасні часописи та музичні збірки і т.п.

По сьогодні, внаслідок недостеменного вивчення постатей Я. Барнича та Р. Савицького, документів та щоденників навіть маститі мистецтвознавці допускаються помилок в оцінюванні авторської доброчесності цих двох авторів єдиної пісні «Гуцулка Ксеня». [2]

При написанні музикознавчих досліджень, як зрештою й інших наукових робіт, можна порекомендувати дотримуватися таких правил:

- добросовісність і чесність у вивченні та інтерпретації архівних матеріалів [5];
- достеменність цитування та перекладів (що надзвичайно важливо, – здійснювати не механічний, а саме змістовий, смисловий переклад, що можливо тільки при доброму знанні іноземних мов). Це стосується як музичних термінів і понять, так і висловів, авторських пояснень, тощо;
- відповідально ставитися до використовуваних джерел, неодмінно посилатися на них, не трактувати довільно або в угоду ідейному спрямуванню історичних фактів;
- дотримуватися ціннісних орієнтирів;
- не боятися висловлювати власні припущення, вибудовувати версії, відстоювати власні ідеї.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Біблія в пер. Івана Огієнка. Євангеліє від Матфея, розд. 9; Євангеліє від Луки, розд.13 і Євангеліє від Марка, розд.13 [Електронний ресурс]. URL: <https://bibleonline.ru/bible/ubio/>.
2. Д/ф «Гуцулка Ксеня». [Електронний ресурс]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3xСycgHp5Ds>.
3. Ленин В. И. О литературе и искусстве. 4 изд., М., 1969.
4. Костюк Петро, Король Оксана. Пісенний дискурс у контексті національної ідентичності. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.vox-populi.com.ua/rubriki/mistectvo/pisennijdiskursukontekstinacionalnoieidentichnostiavtori kostukpetrokoro-loksana>.
5. Certifications academic integrity. [Електронний ресурс]. URL: <https://web.law.columbia.edu/academic-rules/certifications-academic-integrity#academic-honesty>.

*Кошечко Н. В.,
канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри педагогіки,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У КЛАСИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ

Багатоаспектний процес реформування освітньої галузі в Україні потребує глибокого осмислення зарубіжного та вітчизняного досвіду впровадження принципів академічної доброчесності у класичних університетах, які пройшли тривалий період становлення і розвитку та зарекомендували себе авторитетними й широко визнаними освітніми закладами. Вони протягом усіх років своєї практичної діяльності суттєво еволюціонували за змістом, специфікою навчання та викладання, організацією освітнього процесу, науково-дослідною, методичною роботою, професійною етикою комунікації до сучасного стану.

Функціонування класичних університетів заклало підвалини розвитку вищої професійної освіти в Україні, сприяло накопиченню та культивуванню морально-духовних цінностей як основи формування культури та академічної доброчесності студентів і викладачів. Цей процес характеризується універсальністю всезагальної підготовки та моральністю, що базується на вічних глобальних цінностях.

Актуальна проблема підвищення якості освіти та можливостей її покращення спонукають до активних пошуків та досліджень сучасних науковців у площині впровадження принципів академічної доброчесності. Через пандемію Covid-19 ЗВО довелося швидко оптимізувати освітній процес під сучасні реалії. Саме завдяки інноваційним освітнім технологіям стало можливо у вищій школі продовжувати безперервно здобувати освіту усім поколінням: від наймолодших першокурсників до студентів магістратури й аспірантів. Однак, ці ж технології спричиняють та пришвидшують численні порушення принципів академічної доброчесності. Тому зусилля університетської спільноти повинні бути спрямовані

на запобігання, перешкоджання та зупинення проявів академічної недоброчесності шляхом навчання, керівництва і наставництва, а також завдяки створенню позитивного, сприятливого й доброчесного освітнього і наукового середовища [1].

Теоретико-методологічною основою упровадження принципів академічної доброчесності стали положення наукових праць зарубіжних та вітчизняних вчених: В. Андрущенко, А. Артюхова, О. Гужви, І. Дегтярьової, Р. Жданової, М. Лесик, В. Сацик, Л. Семененко, Н. Сорокіної, Н. Черенко, С. Чуканової, О. Чумак, Т. Фінікова та інших.

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил провадження освітньої та наукової діяльності, які є обов'язковими для всіх учасників такої діяльності та мають на меті забезпечувати довіру до результатів навчання, творчості, науково-дослідної діяльності [3].

З метою якісного упровадження принципів академічної доброчесності у класичних університетах України, широкого використання набуло *проектне навчання*, яке забезпечує високий відсоток оригінальності та унікальності виконаної студентом роботи. *Метод проектів* викликає стійкий довготривалий пізнавальний інтерес, мотивує та стимулює студента на креативне розв'язання проблеми, а не списування та копіювання інформації. Це забезпечується детальною розробкою викладачем унікального проблемного завдання – кейсу [2]. Обґрунтовану відповідь-узагальнення на нього не можливо запозичити, а потрібно самому здобути у результаті активної цілеспрямованої дослідницької діяльності.

Метод «кейс-стаді» це – методологія дослідження, яку використовують задля кращого розуміння окремих ситуацій, організацій, явищ. Також кейс-стаді розглядають як метод навчання, покликаний сполучити теоретичний матеріал із специфічним досвідом студентів, прив'язаним до певного контексту, посилити визначені навчальними цілями навички [4, с. 72]. Зокрема, яскравим прикладом застосування кейсів у освітньому процесі сучасного класичного університету є навчальна дисципліна «Педагогічна конфліктологія». Практичний досвід автора

дозволяє стверджувати, що на особливу увагу студентів заслуговують кейси «Моє «Я» у конфлікті – реальне та ідеальне», проект-колаж-презентація «Хто я?», «Мої стратегії-стилі профілактики та розв’язання педагогічних конфліктів», «Програма-презентація особистого професійного розвитку» та інші. «Кейс-стаді» з педагогічної конфліктології опосередковано забезпечують уникнення списування та дотримання студентами принципів академічної доброчесності у вищій школі.

Завдяки методу кейс-стаді студенти уникають репродукції і рутинності та оволодівають навичками не тільки пошуку виходу з певної заданої ситуації, вони навчаються правильно оцінювати ситуацію, формулювати питання, що стосуються головної проблеми. Аналізуючи різні варіанти розвитку ситуації та виходу з неї в групах, студенти тренуються виразно формулювати власну точку зору та аргументувати причини прийнятого рішення, залучати теоретичні знання, навички спілкування, відстоювання своєї точки зору [4, с. 75].

Отже, узагальнюючи робимо *висновок*, що у наш час значущості набуває упровадження принципів академічної доброчесності у класичних університетах, зокрема, засобами кейс-стаді, що передбачає подальші розвідки у цьому напрямі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна доброчесність. Національне агенство із забезпечення якості вищої освіти. [Електронний ресурс]. URL: <https://naqa.gov.ua/>.
2. Кожухівська А. Співпраця освіти та бізнесу: Uni-Biz Bridge від UGEN. [Електронний ресурс]. URL: https://tgstat.com/uz/channel/@ugen_UBB.
3. Матат А. Академічна доброчесність: як виявити та протидіяти плагіату. КНУ імені Тараса Шевченка. Інститут права. [Електронний ресурс]. URL: https://docs.google.com/presentation/d/1Wke46InKTcgjO22DYDnP41MMow8xJK2vaAjKpj8DrkI/mobilepresent?slide=id.gbedbd39133_0_89.
4. Степурко Т., Ігнащук О. Кейс-стаді як метод викладання управлінських дисциплін в охороні здоров’я. [Електронний ресурс]. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/1_2017_71-77.pdf.

*Лабецька М. Т.,
канд. техн. наук,
асистент кафедри поліграфічних медійних технологій і паковань,
Українська академія друкарства*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ СПРИЯННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ АКАДЕМІЇ ДРУКАРСТВА

Поняття академічної доброчесності поєднує в собі сукупність етичних принципів і правил, передбачених законом, яких повинні дотримуватися всі без виключення учасники наукової спільноти з метою забезпечення високого рівня впевненості в результатах своїх наукових досягнень [1, 2]. Порухення норм академічної доброчесності явище не нове в науковому середовищі, однак поява новітніх технологічних та найчастіше програмних рішень суттєво спрощують виявлення та розкриття значної кількості випадків наукового шахрайства.

Однак не всі види таких порушень однакові, тому при проведенні аналізу їх важкості в першу чергу визначається навмисність чи ненавмисність їх скоєння. Ось чому знання ключових аспектів академічної доброчесності є визначальним компонентом діяльності наукових товариств та організацій. Перефразування як вид порушення академічної доброчесності є найбільш поширеним, хоча повний плагіат, який рівносильний інтелектуальній крадіжці, є найсерйознішим правопорушенням.

Наукове шахрайство може відбуватися різними шляхами. Наприклад, коли дослідник посилається на джерело, якого взагалі не існує або використовує вторинне джерело даних або інформації, однак посилається лише на першоджерело. Прямий або дослівний плагіат трапляється, коли автор копіює текст іншого автора, без використання лапок або атрибуції, представляючи його

таким чином як свій власний, що є серйозним порушенням наукових правил та етики [3].

Стосовно питань академічної доброчесності в Українській академії друкарства закріплені відповідні норми та правила професійного спілкування та поведінки між учасниками освітнього процесу відповідно чинного законодавства України. Так, порушенням академічної доброчесності в УАД, як і у переважній більшості закладів ВО нашої держави, вважається списування, обман, академічне хабарництво, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, необ'єктивне оцінювання, академічне шахрайство. При виявленні та встановленні вищезгаданих фактів порушень академічної доброчесності науково-педагогічні працівники Української академії друкарства можуть бути притягнені до академічної відповідальності в установленому порядку, яка передбачає відмову у присудженні чи позбавленні уже присудженого наукового ступеня чи присвоєного вченого звання, кваліфікаційної категорії, позбавленні права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади. Тоді як здобувачі освіти (студенти, магістранти) в разі скоєння порушення норм АД можуть бути притягнені до відповідальності шляхом повторного проходження оцінювання (контрольної роботи, іспиту, заліку тощо) чи відповідного освітнього компонента згідно програми, позбавлення академічної стипендії або навіть відрахування із академії.

З метою попередження недотримання принципів, норм і правил академічної доброчесності в Українській академії друкарства передбачений спеціальний комплекс профілактичних заходів. Відповідно до його основних пунктів передбачається розповсюдження методичних матеріалів, інформування здобувачів освіти, науково-педагогічних працівників і співробітників про необхідність дотримання правил академічної доброчесності та професійної етики, проведення семінарів із здобувачами освіти з питань інформаційної діяльності УАД,

правильності написання наукових та навчальних робіт, правил опису джерел та оформлення цитувань, посилення контролю завідувачів кафедр, наукових керівників курсових та кваліфікаційних робіт, членів екзаменаційних комісій щодо правильного оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичень ідей, тверджень, відомостей тощо, перевірка дипломних проектів та магістерських, кваліфікаційних робіт на предмет академічного плагіату за допомогою інтернет сервісів (зокрема сервісів Unicheck), а також експертна оцінка або технічна перевірка (за допомогою спеціалізованих програмних засобів на підставі укладених договорів) щодо ознак академічного плагіату в дисертаційних дослідженнях, підготовлених до захисту тощо [4, 5].

Тому учасники освітнього процесу у своїй академічній діяльності мають дотримуватись загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, самостійно виконувати індивідуальні навчальні завдання, посилаючись на джерела інформації у разі використання чужих ідей, розробок, методик, тверджень, відомостей, дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права, надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної чи наукової діяльності, а викладачі, в свою чергу повинні контролювати дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти та об'єктивно оцінювати результати їх навчання, дотримуватися вимог наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, максимально активізувати самостійність та індивідуальність наукової діяльності.

Місія УАД, як науково-орієнтованого навчального закладу, полягає у досягненні наукових цілей, застосуванні та розповсюдженні нових знань за допомогою навчальних та наукових робіт, вихованні та освіті молодого покоління в дусі принципів гуманізму, доброзичливості та, насамперед, доброчесності. УАД прагне активно розвивати знання, мудрість і творчі здібності в людині, сприяючи

розвитку освіти, науки, культури та здоров'я на благо суспільства в цілому та інтеграції України в європейський простір.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про академічну доброчесність [Електронний ресурс].
URL: <https://library.sumdu.edu.ua/en/for-researcher/academic-integrity/about-academic-integrity.html>.

2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К.; Таксон, 2016. 234 с.

3. 8 Most Common Types of Plagiarism to Stay Away from! [Електронний ресурс]. URL: <https://www.enago.com/academy/fraud-research-many-types-plagiarism/>.

4. Положення про академічну доброчесність Української академії друкарства [Електронний ресурс]. URL: https://www.uad.lviv.ua/uploads/pologenyu/p_1917.pdf.

5. Положення про виявлення та запобігання академічному плагіату в Українській академії друкарства [Електронний ресурс]. URL: https://drive.google.com/file/d/1opTjn_KLxUSEpmlX8l04Dzv3aXlwBpad/view.

*Никончук В. М.,
д-р. екон. наук, доцент*

*професор кафедри транспортних технологій і технічного сервісу,
Національний університет водного господарства і природокористування*

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Якість освіти та конкурентоспроможність науки є одним із важливих чинників розвитку суспільства. Сучасні розвинуті держави світу переконливо демонструють, наскільки важливо сформувати якісну систему вищої освіти для структурних перетворень та інноваційного розвитку національної економіки країни. Освіта як феномен соціокультурної реальності має величезні потенційні можливості для збереження, накопичення знань, духовних цінностей та надбань національної культури. Вона виконує провідну роль в ідентифікації суспільства та визначає місце молоді людини у дорослому житті через формування моральних цінностей, принципів, ідей та корпоративної культури в навчальних закладах. Саме тому дотримання принципів академічної доброчесності є запорукою забезпечення якості вищої освіти та конкурентоспроможності науки в Україні, чим і обумовлена актуальність обраної тематики стажування та наше наукове дослідження.

Якісна зміна системи вищої освіти вимагає розроблення нових підходів до навчання та викладання, утвердження чесності та етичних цінностей в освітньому процесі і науковій діяльності, створення нових механізмів побудови комунікації у ЗВО, що сприятиме формуванню високої академічної культури, носіями якої будуть науково-педагогічні працівники та здобувачі освіти [3].

Дотримання принципів академічної доброчесності в дослідженні є однією з базових засад наукової та освітньої спільнот. Саме такий підхід допомагає уникати відхилень від загальноприйнятих принципів доброчесності і запобігати

потенційним серйозним проблемам, що можуть виникати при проведенні наукових досліджень. До основних фундаментальних цінностей академічної доброчесності слід віднести принципи етичності, гуманізму, толерантності та відповідальності, поваги та патріотичності, підзвітності та мужності.

Широке впровадження принципів академічної доброчесності у вищі навчальні заклади України активізувалося із прийняттям нових редакцій Законів України «Про вищу освіту» та «Про освіту» [1,2]. Відповідно до цих нормативно-правових актів подано визначення та основні дефініції академічної доброчесності. Зокрема, поняття академічна доброчесність визначається як сукупність етичних принципів, правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Відповідно до пункту 36 Закону України «Про освіту» академічна доброчесність визначає стратегічні напрями розвитку усієї національної освітньої системи і є законною вимогою, цінність якої – у створенні довіри до результатів навчання та наукових досягнень [2].

Згідно пункту 3 статті 58 Закону України «Про вищу освіту» науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти зобов'язані дотримуватися в освітньому процесі та науковій (творчій) діяльності академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти [1].

Реалізація принципів академічної доброчесності здійснюється через інституційну підтримку Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, Міністерства освіти і науки, Національного фонду досліджень та за участі навчальних закладів. Основними завданнями даних інститутів є формування політики доброчесності наукових досліджень через реалізацію прозорих і ефективних процедур, вдосконалення Національної рамки кваліфікацій, формування Стандартів вищої освіти майже за усіма спеціальностями, затвердження і реалізація освітніх програм.

Так як, впровадження академічної доброчесності повинно носити системний характер, то відповідно і здобувачі вищої освіти зобов'язані виконувати вимоги освітньої програми, дотримуючись принципів академічної доброчесності, та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання. З цією метою університети приймають кодекси академічної етики, затверджують положення про дотримання академічної доброчесності, впроваджують новітні комп'ютерні та інформаційні системи для виявлення академічної недоброчесності.

Таким чином, академічна доброчесність не тільки стала етичною, культурною та філософською нормою в освітньому чи науковому середовищі, але й набула правового статусу, що дає можливість визначати міру відповідальності за виявлені випадки недоброчесності. А сформовані принципи академічної доброчесності стали вектором до якісних змін в освіті та науці України.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 25.09.2020 р. № 1556-VII. Верховна рада України [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page#Text>. (дата звернення: 04.06.2021).

2. Закон України «Про освіту». [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-1>.

3. Лист Міністерства освіти і науки України від 23.10.2018 р. № 1/9-650 «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти». [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>.

*Павленкова О. С.,
канд. мед. наук, асистент кафедри дитячої терапевтичної стоматології з
профілактикою стоматологічних захворювань,
заступник декана стоматологічного факультету,
Полтавський державний медичний університет*

УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ НА СТОМАТОЛОГІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Натепер, для успішного розвитку вищої медичної освіти в Україні, зокрема у підготовці майбутніх лікарів-стоматологів у Полтавському державному медичному університеті (далі – ПДМУ) впроваджуються принципи академічної доброчесності, як у навчальний процес, так і в діяльності Студентського наукового товариства.

Академічна доброчесність (далі – АД) – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень (відповідно до Статті 42 Закону України «Про освіту» №2145-VIII (2017 р.) [1]).

Основними критеріями дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти, науково-педагогічними та науковими працівниками є [4]:

- обов’язкове посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної літератури та власну діяльність;
- контроль та дотримання АД здобувачами освіти;
- об’єктивне оцінювання результатів навчання.

Академічна доброчесність у ПДМУ регулюється «Положенням про академічну доброчесність» (2019 р.), розробленого у відповідності до чинного до законодавства України (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про авторське право і суміжні права»), статуту ПДМУ, Етичному кодексу ученого України, Етичному кодексу лікаря України та з урахуванням міжнародного й вітчизняного досвіду [2]. Дане положення встановлює загальні засади, норми та правила АД при виконанні письмових робіт здобувачами вищої освіти на всіх рівнях.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів; посилення на джерела інформації у разі запозичень ідей, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної чи наукової діяльності; дотримання норм законодавства про авторське право.

Окрім цього, учасники освітнього процесу в ПДМУ навчаються й працюють відповідно до Кодексу академічної доброчесності (далі – кодекс) Полтавського державного медичного університету. Розроблений кодекс визначає загальні засади, цінності, принципи та норми АД, правила поведінки здобувачів вищої освіти, наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників ПДМУ, якими вони керуються під час навчання, проведення наукової (творчої), науково-педагогічної, педагогічної діяльності й забезпечує виконання покладених на них завдань та обов'язків, а також визначає політику і процедури забезпечення дотримання академічної доброчесності в ПДМУ та види відповідальності за порушення академічної доброчесності [3].

Кодекс розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про авторське право і суміжні права», Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу», Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Етичного кодексу ученого України, Бухарестської декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в

Європі, Статуту ПДМУ, Постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», Методичних Рекомендацій МОН України для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності, Положення «Про академічну доброчесність здобувачів освіти та співробітників Полтавського державного медичного університету», Положення «Про порядок перевірки у Полтавському державному медичному університеті» текстових документів – магістерських, кандидатських і докторських дисертаційних робіт, звітів за науково-дослідними роботами, наукових публікацій, навчальної літератури, навчально-методичних видань та засобів навчання на наявність плагіату», Положення «Про порядок ведення первинної документації щодо наукових медико-біологічних досліджень у Полтавському державному медичному університеті».

Метою нормативної документації, яка розроблена в університеті є формування академічних цінностей, високої культури всіх учасників навчального процесу, громадянської позиції учасників освітнього процесу; забезпечення якості освіти й освітньої діяльності; формування високого рівня наукових, професійних, загальних компетентностей здобувачів усіх рівнів вищої освіти; становлення й утвердження в учасників освітнього процесу моральних та духовних цінностей, соціальної відповідальності; збереження, розвиток і популяризація наукових цінностей та традицій ПДМУ; виховання здобувачів освіти усіх рівнів відповідальними, здатними до свідомого спрямування своєї діяльності; підвищення позитивного іміджу й ділової репутації вишу у державному та зарубіжному освітньо-науковому просторі.

Кожен здобувач вищої освіти може ознайомитися з принципами дотримання АД на сайті ПДМУ, на сторінці стоматологічного факультету (розміщено корисний відео-контент, посилання на статті), у читацькому залі бібліотеки та під час тематичних годин з кураторами.

На стоматологічному факультеті було сформовано групу сприяння академічній доброчесності, що значно підвищило обізнаність здобувачів освіти Полтавського державного медичного університету у в цій сфері.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс].
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. «Положення про академічну доброчесність Полтавського державного медичного університету» [Електронний ресурс].
URL: https://www.umsa.edu.ua/storage/basic_pages/docs/sDAiiaTeTuiI3yFpzkMchNKVd2l6Z0B1FlmZbSYU.pdf.
3. «Кодекс академічної доброчесності» [Електронний ресурс].
URL: https://www.umsa.edu.ua/storage/basic_pages/docs/mJWM1NGFcWwbqGPbJdl5ZHJyI9jO51LrYAmJRi0Z.pdf2.
4. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К.; Таксон, 2016. 234 с.
URL: <https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wa1NoR3g4S1FaWVE/view>.

*Павлова Л. І.,
канд. політ. наук,
доцент, завідувач кафедри політології та міжнародних відносин,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля*

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В НАУКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ ТА ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Поняття «академічної доброчесності» в Україні має визначення на рівні законодавства та охоплює як етичні принципи, так і визначені законом правила, що встановлюються для всіх учасників освітнього процесу та наукової діяльності [3, ч.1 ст. 42]. Встановлення етичних норм в академічному середовищі, їх усвідомлення та повага до наукових здобутків інших забезпечують довіру до результатів навчання та наукових (творчих) досягнень.

Дотримання принципів академічної доброчесності передбачає, в першу чергу, надання достовірної інформації щодо своєї діяльності, по друге, самостійне виконання навчальних завдань та наукової роботи з використанням, за необхідності, посилань на джерела інформації у разі використання тверджень та ідей інших авторів. У більшості розвинутих країн основні засади академічної доброчесності описуються в окремих законах та підзаконних актах, а у середовищі науковців навіть розробляються відповідні етичні кодекси. Але забезпечення академічної доброчесності не може зводитися суто до норм закону та встановлення правової відповідальності за її порушення. У нашій країні на сьогоднішній день актуальним питанням є створення ефективного механізму забезпечення академічної чесності в освітньому та науковому просторі. Але, на нашу думку, проблема підвищення якості академічної діяльності має більш комплексний характер та потребує формування середовища, яке б було готове слідувати високим академічним стандартам.

Вимоги академічної доброчесності ґрунтуються на таких фундаментальних цінностях, як чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність. Лише усвідомлення культури поведінки в академічному середовищі, її підтримка та слідування етичним нормам сприятимуть формуванню образу доброчесного науковця.

Основними формами порушення академічної доброчесності є академічний плагіат, фабрикація даних, шахрайство та хабарництво. Поширення згаданих проявів академічної недоброчесності в Україні, на нашу думку, головною причиною має неадекватний правовим вимогам рівень академічної культури, корупцію та правовий нігілізм в академічному середовищі. Погоджуємося з тими дослідниками академічної культури та доброчесності, які розглядають її як соціальний капітал університету, наголошуючи на тому, що «формування нової академічної культури на принципах академічної свободи, суспільної відповідальності, пошани до людської гідності і дотримання академічної доброчесності ще не стало внутрішнім запитом і усвідомленим порядком денним університетських корпорацій, здатними мотивувати їх на інституційні та системні зміни» [1, с. 38-39]. Негативні прояви академічної недоброчесності посилюються такими факторами сучасного світу, як розвиток інформаційних технологій, спрощення доступу до пошуку інформації в інтернет, що полегшує копіювання чужих робіт. Ситуація ускладнюється через відсутність чітких вимог щодо роботи учасників освітнього процесу, брак часу та обмеження можливостей виявлення академічної недоброчесності, низький рівень професіоналізму, мотивації та зацікавленості викладачів/науковців.

Соціологічні опитування свідчать про збільшення кількості випадків порушення дисципліни в академічному середовищі за останні роки: зростання рівня використання плагіату, того чи іншого виду шахрайства [2]. Проблема є масштабною, оскільки охоплює не лише сферу вищої освіти та науки, але й

середню школу та професійно-технічну підготовку здобувачів освіти як первинну базу формування академічної чесності та довіри. В цілому ситуація, що склалась, призведе в подальшому до зниження авторитету викладача/науковця та довіри до наукових результатах в різних галузях, падіння якості освіти та рівня наукових досягнень.

Вирішення проблеми поширення академічної недоброчесності повинно починатися з її профілактики, в основі якої лежить набуття знань про етичні норми та принципи академічної чесності учасниками академічного середовища та формування відповідних навичок їх застосування. Відповідні профілактичні дії мають цілий ряд комплексних заходів щодо організації освітнього процесу та наукової діяльності, ключовими з яких є: чітке визначення правил та процедур академічної доброчесності; розвиток інформаційної обізнаності, знань, навичок з академічного письма; заохочення проведення власних досліджень; розробка якісних методик перевірки робіт на плагіат; встановлення зрозумілих покарань за порушення принципів академічної доброчесності.

На нашу думку, визначення важливості академічної чесності, її розуміння кожним учасником академічного середовища є ключовим аспектом у вирішенні проблеми її впровадження. Адже поширене зведення академічної недоброчесності лише до плагіату та боротьба лише зі «списуванням» не вирішить проблему. Велике значення набуває мотивація діяльності студентів, викладачів та науковців у підтримці академічної доброчесності. Це може бути: студентський успіх у вигляді заохочень у близькій та середньотривалій перспективі; гарантія захисту наукових здобутків та підтримка у проведенні досліджень, у тому числі через розбудову сучасної наукової інфраструктури; можливості кар'єрного росту; уникнення покарання та штрафів за порушення академічної дисципліни.

Отже, у забезпеченні академічної доброчесності важливим аспектом виступає усвідомлення її принципів та вимог кожним учасником освітнього

процесу та наукової діяльності та відповідна мотивація для їх виконання. А правові заходи стають інструментом підтримки академічної дисципліни. Вирішення проблеми академічної недобросовісності можливе на рівні університетів, що визначають норми академічної чесності у поєднанні із чітко визначеною державною політикою у цьому питанні та гарантованою підтримкою закладів вищої освіти та науковців.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. 234 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wa1NoR3g4S1FaWVE/view>.
2. Опитування 2016 і 2018 років в університетах-учасниках SAIUP: порівняльний звіт. URL: <https://saiup.org.ua/resursy/opytuvannya-2016-i-2018-rokiv-v-universytetah-uchasnykah-saiup-porivnyalnyj-zvit/> (дата звернення: 01.06.2021).
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 01.06.2021).

*Семак О. І.,
канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов і перекладу,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*

АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ ТА ЙОГО ВИДИ

Доступ до будь-якої інформації в інтернет-мережі створює можливості для академічного плагіату, який має різні аспекти: правовий, морально-етичний, соціальний. Серед вчених, які розглядали проблему академічного плагіату та його різновиди, слід відмітити О. Рижко, Й. Сеньчило-Хлябіч, Г. Ульянову, А. Мельниченка, О. Кузнецову. Зокрема, Г. О. Ульянова [1] дає таке визначення академічного плагіату: «це складне соціально-етичне, правове явище у сфері права інтелектуальної власності, що може розглядатися як: порушення авторських прав творця первісного тексту; зловживання правом на свободу творчості особою, що вчиняє плагіат; порушення прав споживачів інтелектуальної, творчої діяльності; порушення публічного правопорядку (інтересів суспільства та держави) – у випадках, коли авторству надається суспільне значення». На думку О. Рижко, «особливої ваги набуває аналіз плагіату саме як «зловживання правом на свободу творчості». Науковець подає своє визначення терміну «плагіат» та виділяє такі його види: використання чужих текстів дослівно з посиланням на інше джерело, переклад чужих текстів з іноземної мови та використання їх без зазначення джерела, використання власних опублікованих робіт без посилання (самоплагіат), копіювання чужих текстів зі зміною порядку слів у реченні без посилання на джерело, використання чужих текстів без зазначення авторства, завантаження робіт з інтернет-мережі та використання їх як власних, переписування тексту з джерела власними словами. На нашу думку, дуже точну класифікацію типів плагіату можна знайти на сайті однієї з найвідоміших у світі антиплагіатних програм Turnitin у документі «10 Types of Plagiarism», який містить перелік видів

академічного плагиату: 1. Clone («Submitting another's work, word-for-word, as one's own»): відтворення слово в слово чужого тексту й видавання його як власного. 2. CTRL-C («Containing significant portions of text from a single source without alterations»): значна частина тексту одного джерела подана без змін. 3. Find – Replace («Changing key words and phrases but retaining the essential content of the source»): збереження основного змісту джерела зі зміною ключових слів і фраз. 4. Remix («Mixing paraphrased material from multiple sources»): упорядкування матеріалів кількох джерел так, щоб текст виглядав цілісним. 5. Recycle («Borrowing generously from one's previous work without citation») – дублювання автором власних результатів, значних шматків раніше опублікованих текстів без посилань. 138 6. Hybrid («Combining perfectly cited sources with copied passages without citation») – це поєднання цитованих джерел і скопійованих абзаців без посилання. 7. Mashup («Mixing copied material from multiple sources») – це змішування скопійованих матеріалів із різних джерел. 8. 404 Error («Citing non-existent sources or including inaccurate information about sources») – «Помилка 404»: текст містить посилання на неіснуючі джерела, недостовірні відомості про джерела. 9. RSS Feed («Including proper citation of sources but containing almost no original work»): текст має належне оформлення цитат, але майже не містить оригінальних думок. 10. Re-tweet («Including proper citation but relying too closely on the text's original wording and/or structure»): текст містить належне цитування, але, по суті, дублює формулювання та/або структуру оригінального тексту [3].

Вартою уваги є також класифікація науковця Й. Сеньчило-Хлябіч, яка залежно від форми плагиату, виділяє два його види: 1) явний/відкритий/неприхований і 2) прихований [4, с. 136]. Своєю чергою, відкритий плагиат поділяється на: 1) цілісний; 2) частковий 3) цитатний [4, с. 136]. У прихованому плагиаті виділяють: 1) редакційний; 2) плагиат-внесення; 3) адаптаційний; 4) співавторський; 5) інформаційний [4, с. 137].

Проблема визначення плагіату та його видів залишається актуальною через свою багатоаспектність та контроверсійність та вимагає постійного доопрацювання фахівцями із різних наукових галузей.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ульянова Г. О. Методологічні проблеми цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності від плагіату : дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юридичних наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Одеса, 2015. 434 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/2749/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%A3%D0%BB%D1%8C%D1%8F%D0%150BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%93.%D0%9E..pdf?sequence=5&isAllowed=y>.
2. Рижко О. Поняття, види, класифікації плагіату. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника*. 2016. № 8. С. 134-150.
3. 10 Types of Plagiarism. URL: <http://go.turnitin.com/posters/plagiarism-spectrum>.
4. Sińczyło-Chlabicz J. Odpowiedzialność nauczycieli akademickich, doktorantów i studentów z tytułu popełnienia plagiatu. *Transformacje prawa prywatnego*. 2010. N. 1. P. 133-157. URL: http://www.transformacje.pl/wp-content/uploads/2010/05/tpp_1-2010_sienczylo-chlabicz.pdf.

*Уласевич Л. П.,
канд. мед. наук, асистент кафедри дитячої терапевтичної стоматології з
профілактикою стоматологічних захворювань,
Полтавський державний медичний університет*

ЧИ Є АКТУАЛЬНИМ ПИТАННЯ БОРОТЬБИ З ПЛАГІАТОМ НА СЬОГОДНІШНІЙ ДЕНЬ? ЧОМУ?

Вивчення методів виявлення та запобігання плагіату є досить актуальною тематикою сьогодення. Підтвердженням цьому є все частіші повідомлення про виявлення привласнення авторства на чужі твори, наукові відкриття, особливо серед наукових діячів.

Існує багато визначень плагіату. Відповідно до ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту», академічний плагіат – це «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» [1].

За Т. Фішман [2] плагіатом є академічна поведінка, «яка характеризується такими п'ятьма кумулятивними ознаками: «коли певна особа

- (1) використовує слова, ідеї чи результати праці,
- (2) що належать іншому визначеному джерелу чи людині,
- (3) без посилання на джерело, з якого вони були запозичені,
- (4) у ситуації, в якій правомірно очікується вказування авторства оригіналу,
- (5) з метою отримати певну користь, пошану, вигоду, які не обов'язково мають бути грошового характеру».

Розвиток технологій, а саме інтернету, сприяє широкому та спрощеному доступу науковців до різних об'єктів інтелектуальної власності. У дослідженні, яке провела Британська бібліотека під назвою «Інформаційна поведінка майбутніх дослідників» зазначено, що легкий доступ до інформації перешкоджає творчому і

незалежному мисленню серед молоді, провокує мислення за принципом cory-past [3]. Копіпаст (англ. cory-paste – скопіювати-вставити) – метод створення тексту шляхом копіювання та вставки фрагментів з кількох джерел, іноді навіть без подальшого редагування результату. Текст, який в кінцевому підсумку виходить, може містити логічні скачки і провали, що знижує інтерес читача до нього [4]. Тому, загальна інформатизація сприяє поширенню несвідомого плагіату серед науковців.

Недобросовісні автори, нехтуючи законодавчими актами, принципами моралі та не усвідомленням відповідальності, мають можливість привласнення авторських прав щодо наукових відкриттів та використання чужих здобутків. У свою чергу, причинами збільшення частоти плагіату є недостатність знань авторів щодо правових аспектів із питань дотримання авторських прав осіб, які викладають у загальний доступ інформацію чи власні доробки.

Ще одною із причин можна назвати небажання або наприклад фінансову обмеженість науковців у виконанні тих чи інших досліджень, легкість і швидкість отримання інформації серед простору інтернету. Відсутність зацікавленості, моральна бідність та виробнича необхідність виконання обов'язкових завдань часто є причиною використання чужої інформації. Психологічна лінь в проведенні власних досліджень спонукає плагіаторів до неправомірних дій.

Не менш важливим фактом сприяння плагіату є відсутність чітких норм щодо оцінки оригінальності текстів. Розроблені комп'ютерні програми та онлайн платформи на жаль можуть оцінити лише схожість текстів, що в свою чергу не дає можливості відділити наукову новизну матеріалу розробок.

Ну і на кінець, відсутність зацікавленості в якості авторських творів та наукових праць контролюючих органів та відповідальних щодо висвітлення і зберігання інтелектуальної власності формує низьку конкурентоздатність науковців. На мою думку, вирішити цю проблему можливо лише за умови комплексного підходу усіх учасників творчого процесу, а саме

конкурентоспроможних авторів наукових творів, контролюючих органів і так званих зберігачів інформаційного матеріалу. Лише в їх доброчесності, етичній і правовій відповідальності можливо віднайти дієвий механізм протидії.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту».
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Fishman T. «We know it when we see it» is not good enough: toward a standard definition of plagiarism that transcends theft, fraud, and copyright. 4th Asia Pacific Conference on Educational Integrity (4APCEI). 28–30 September 2009, University of Wollongong NSW Australia, 2010, p. 1-4.
URL: <http://ro.uow.edu.au/apcei/09/papers/37>.
3. Образование и библиотеки через 10 лет: обзор исследований.
URL: <http://libinform.ru/read/articles/Obrazovanie-i-biblioteki-cherez-10-let-obzor-issledovaniy/>.
4. Копипаст – что это. Энциклопедия интернет-маркетинга.
URL: <https://www.seonews.ru/glossary/kopipast/>.

*Халіман О. В.,
д-р. філол. наук, доцент кафедри української мови,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди*

УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

(з досвіду перевірки статей фахового видання

«Лінгвістичні дослідження» на плагіат)

«Лінгвістичні дослідження» – фаховий збірник наукових праць кафедри української мови ХНПУ імені Г. С. Сковороди, що виходить з 1988 року й репрезентує широкий спектр актуальних лінгвістичних проблем: питання лексикології, граматики, текстознавства, дискурсології, лінгвопоетики, лінгвоконцептології, історії мови та ін., висвітлення яких здійснюється в річищі сучасних наукових парадигм. Крім того, видання містить рецензії на книги, хроніки наукових подій [1].

Протягом років своєї діяльності фахове видання сформувало усталені традиції, серед яких – високий рівень репрезентованих наукових розвідок, культура академічного письма, що на сучасному етапі розвитку науки пов'язано з питаннями дотримання принципів академічної доброчесності. Ці норми є складниками вимог, установлених до чинних фахових видань (Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Порядку формування переліку наукових фахових видань України» № 32 від 15.01.2018 р.), а також вимог щодо їх подальшого моніторингу (Наказ Міністерства освіти і науки України «Про організацію проведення моніторингу видань, включених до Переліку наукових фахових видань України» від № 1040 11.08.2020 р.).

Принципи академічної доброчесності, що входять серед інших вимог до політики видання, ґрунтуються на положеннях ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 05.09.2017 р.) та Кодексу академічної доброчесності ХНПУ імені Г. С. Сковороди [2]. Подані до збірника «Лінгвістичні

дослідження» статті проходять двостороннє сліпе рецензування, а також перевірку на плагіат, що здійснює відповідальний за це відділ інституту інформатизації освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди за допомогою програми Unicheck.

Досвід перевірки продемонстрував як переваги такого підходу, так і виявив недоліки в роботі програмного забезпечення.

Серед переваг варто назвати передусім те, що в процесі антиплагіат-аналізу було виявлено випадки академічної недоброчесності, що пов'язано з такими аспектами. По-перше, ідеться про некоректне цитування, що передусім властиве працям молодих науковців, які лише формують власне розуміння академічної доброчесності й подекуди несвідомо допускають помилки в оформленні результатів наукової діяльності. Такі ситуації стають підставою й основою для навчання аспірантів кафедри принципам культури академічного письма, адже впровадження принципів академічної доброчесності полягає не лише в контролі й покаранні, а й у навчанні основ їх дотримання. По-друге, серед таких спостерігаємо вияви самоплагіату (наприклад, спроба публікації фрагментів уже захищеної дисертаційної роботи).

Однак у процесі перевірки на плагіат було виявлено й деякі недоліки роботи програми, що в результаті демонструє некоректний відсоток виявленої в роботі унікальності:

1) некоректне виявлення цитат. Спостерігаємо випадки, коли програма не кваліфікує наведені в статті цитати, що супроводжуються відповідним внутрішньо текстовим посиланням, як такі. В окремих роботах в процесі перевірки не виявлено цитат (у звіті – 0 цитат), що не відповідає дійсності. Наголосимо, що відповідні цитати збігаються з джерелом-оригіналом і коректно оформлені з використанням лапок;

2) некоректна кваліфікація ілюстративний матеріалу. Специфікою лінгвістичних розвідок є використання в наукових роботах своєрідного матеріалу дослідження – цитат з художніх, публіцистичних, епістолярних та ін. джерел. Під

час їх репрезентації можливе використання кількох варіантів указівки на джерело:

а) крім зазначення автора, здійснювати внутрішньо текстове посилання (наприклад, (Т. Шевченко) (Шевченко, 1985: 263) (прим. оформлення цитування в збірнику «Лінгвістичні дослідження» здійснюємо за стилем АРА). Наголосимо, що в ілюстративний матеріал у лінгвістичних роботах наводять без лапок; б) зазначати автора (Т. Шевченко). У такому разі зазвичай після першої використаної цитати в примірках указують, за яким джерелом цитують відповідного письменника; в) не зазначати автора й не здійснювати внутрішньо текстове посилання. Це стосується передусім праць, здійснених на матеріалі одного, наприклад, художнього твору, що вказується на початку статті в описі ілюстративного матеріалу. Як було помічено в процесі перевірки, програма кваліфікує окремі фрагменти ілюстративного матеріалу (не всі) як текстові збіги з указівкою на сайти, на яких розміщені, наприклад, художні твори. Наголосимо, що таку оцінку аналізованого тексту спостерігаємо незалежно від наведених вище способів оформлення ілюстративного матеріалу;

3) вияв некоректних збігів. Подекуди звіт з перевірки містить указівки на збіг з окремими сайтами, однак відзначається тотожністю лише ключових слів наведених фрагментів (наприклад, у статті з комунікативної лінгвістики відзначено збіг з ненауковою статтею в періодичному виданні, що містить слова «комунікація», «спілкуватися», «мовлення» та ін. й жодним чином не стосується аналізованої наукової розвідки);

4) невиявлення збігів (самоплагіату). Ідеться про спробу автора подати для повторного друку матеріали дослідження, що було засвідчено рецензентом у процесі аналізу статті, однак не зафіксовано в звіті автоматизованої перевірки антиплагіатною програмою;

5) кваліфікація фрагментів списку літератури як текстових збігів.

Наведені приклади ще раз засвідчують, що перевірка на плагіат має здійснюватися не лише автоматизовано за допомогою програмного забезпечення,

а й кваліфікованим фахівцем відповідного профілю. Редколегія фахового збірника «Лінгвістичні дослідження» розробила алгоритм для обробки звіту, що його надає програма Unichек, і бланк для фіксації результатів такого аналізу, який зберігається в архіві редколегії видання разом зі звітами.

Як бачимо, потребує більш чітких процедур і критеріїв автоматизована перевірка на плагіат. Тому етапи наукової роботи, що передбачають обов'язкове подання звіту з перевірки її на плагіат потребують уточнення, зокрема й у відповідній законодавчій базі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лінгвістичні дослідження.
URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/lingvistics/index>.
2. Кодекс академічної доброчесності.
URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Piojenn/Kodeks_akadem_dobrochesnosti.pdf.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ СТРАТЕГІЙ БОРОТЬБИ З ПРОЯВАМИ АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ В НАУЦІ ТА ОСВІТІ

Стрімкий розвиток мережі Інтернет та інформаційних технологій у багато разів полегшили можливості доступу до різноманітних інформаційних ресурсів. Деякі вчені вважають, що в житті сучасного суспільства зараз відбувається інформаційна революція, для якої характерний глобальний науково-технічний прогрес. Але, поряд з величезним позитивним впливом цієї революції на розвиток суспільства, виникли серйозні проблеми, пов'язані з недобросовісним використанням інформації. Зокрема, це незаконне привласнення авторства на чужий твір або некоректне запозичення його частини (так звана проблема плагіату). Це явище особливо широко поширене серед студентів.

На сьогодні поняття «плагіат» в нашій країні не отримало єдиного і однозначного юридичного визначення. З юридичної точки зору плагіат являє собою одну із форм протиправної поведінки і, залежно від ступеня суспільної небезпеки, тягне різні види юридичної відповідальності. Тим не менше, наукова робота, в якій запозичені положення були перефразовані і не були прямим відображенням оригінального тексту, а авторство джерел таких некоректних запозичень належить не одному, а декільком особам, відповідно до законодавства не може бути кваліфікована як порушення авторського права, хоча і є, по суті, компіляцією та плагіатом. Тим часом, у закордонній академічній практиці західних університетів та наукових журналів плагіатом, як правило, вважається будь-яке використання чужих ідей і висловлювань без належного відсилання на джерела.

Найбільш серйозні негативні наслідки, пов'язані з плагіатом, спостерігаються у сфері освіти і науки. Це пов'язано зі зниженням якості освіти та

рівня підготовки професійних і наукових кадрів. Більш серйозні наслідки, безпосередньо пов'язані з порушенням чинного законодавства України, виникають при спробах присвоєння авторства на чужі результати інтелектуальної діяльності. При цьому деякі недобросовісні автори намагаються приховати факти запозичення шляхом зміни лексичного складу або структури запозиченого слова. В останні роки з цим негативним явищем ведеться планомірна боротьба. Так, наприклад, для виявлення запозичення у кваліфікаційних роботах використовуються різні засоби автоматизації. Але наявні на ринку ІТ-послуг системи пошуку запозичень у документах здатні достовірно виявляти, в основному, тільки факти прямого запозичення. Це пов'язано зі складністю аналізу змісту текстів, обумовленою, насамперед тим, що в них одні й ті самі ситуації можуть описуватися в термінах різного ступеня спільності і за допомогою різних мовних засобів. Тому на сьогодні тільки людина-експерт, яка аналізує документи на предмет встановлення фактів плагіату, на основі результатів їх автоматичного аналізу, здатна, керуючись своїми уявленнями про зміст документів і засобів вираження цього змісту, а також спираючись на свої професійні знання та досвід, може встановити наявність або відсутність такого факту.

До перспективних методів можна віднести семантичні методи аналізу текстів, що базуються на аналізі семантичної структури текстів за допомогою інструментів встановлення смислового зв'язку слів і словосполучень (онтології, тезауруси, семантичні словники). Також цікавим є машинний синтаксичний метод аналізу, який уміщує в собі два основних підходи: формально-граматичний – спрямований на генерацію систем правил, для подальшого прийняття рішення на користь певної синтаксичної конструкції; ймовірно-статистичний – орієнтований на збір статистичних даних про наявність синтаксичних конструкцій в схожому тексті, на основі яких приймається рішення про вибір синтаксичної конструкції.

На семантичному рівні одним з головних завдань є зняття лексичної та структурної неоднозначності. Одна і та ж думка може бути виражена в текстах

різними словами і з використанням різних синтаксичних конструкцій. При цьому завданням семантичного аналізу є визначення тотожності аналізованого текстового матеріалу. Але, тим не менш, і ці методи зараз недосконалі і їх недосконалість обумовлена використанням недостатньо адекватного семантичного інструментарію.

Академічна недоброчесність, зокрема плагіат, є гострою проблемою для національної системи вищої освіти. В ухваленому 2017 року Законі України «Про освіту» поняття академічної доброчесності визначено як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та впровадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1].

Академічна недоброчесність – широко поширене явище як в українських, так і в зарубіжних навчальних закладах. Під ним, як правило, мають на увазі нечесні прийоми або заборонені правилами навчального закладу дії, що відносяться до навчальної діяльності та здійснюються студентами для досягнення несправедливої переваги у навчанні.

Поширеність даного явища підтверджують численні емпіричні дослідження. Відповідно до них, широка поширеність нечесної поведінки у навчальному закладі тягне за собою безліч негативних наслідків. По-перше, поширеність недоброчесної поведінки серед студентів ставить під загрозу якість, ефективність, а також конкурентоспроможність всієї системи освіти. По-друге, вкоріненість цього явища в освітній системі веде до знецінення людського потенціалу, що найбільш гостро відчувається в розвинених країнах, де вона перешкоджає економічному розвитку. По-третє, існують підтвердження того, що студенти, які використовують нечесні прийоми під час навчання, більш схильні до шахрайства і після закінчення навчального закладу, наприклад під час трудової діяльності.

Розробка ефективних заходів запобігання академічної недоброчесності в українських навчальних закладах неможлива без розуміння того, що саме стимулює науковців вдаватися до обманних практик, а що мотивує бути чесними у своєму навчанні.

Кардинальні зміни, що відбулися в Україні протягом останніх років, торкнулися усіх сфер суспільного життя. Вставши на шлях реформування, Україна перейняла міжнародні демократичні традиції і проголосила права людини та їх захист серед основоположних.

Вже сьогодні зміни, викликані цифровою і комп'ютерною технологіями, змусили зарубіжні країни визнати, що боротьба з контрафакцією і плагіатом є порушеннями, які не визнають територіальних кордонів, можлива тільки шляхом консолідації інтернаціональних сил і засобів. На думку фахівців, XXI століття стане епохою максимальної затребуваності об'єктів інтелектуальної власності, у зв'язку з чим, першочерговим завданням на сучасному етапі видається пошук універсальних юридичних засобів, здатних забезпечити максимально високий рівень охорони прав на результати інтелектуальної діяльності не тільки в окремо взятій державі, але і за її межами.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про освіту: Закон України. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38-39. ст. 380. Стаття 42.

*Школьнікова Т. Ю.,
канд. іст. наук, ст. викладач
кафедри філософії та суспільних наук,
Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова*

СИСТЕМА РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ВІННИЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Надзвичайно актуальним питанням сьогодення є забезпечення академічної доброчесності та запобігання плагіату у закладах вищої освіти.

У ст. 42 Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII та у п.11 ст.1 Закону України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 (доповнений п.11 від 05.09.2017 № 2145-VIII) дається визначення академічної доброчесності, як сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання або наукових (творчих) досягнень [1, 5]. Таким чином, Кодекс академічної доброчесності та корпоративної етики Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова був створений на підставі Законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту». Кодекс орієнтований на викладачів, співробітників та здобувачів вищої освіти. У свою чергу, керівництво університету гарантує створення сприятливих умов для розвитку наукових пошуків та досліджень.

Згідно з Кодексом, етичною вважається така поведінка професорсько-викладацького складу та здобувачів освіти, яка повною мірою відповідає сукупності моральних правил та звичаїв академічної спільноти [2]. Гідними зразками поведінки для професорсько-викладацького складу та для здобувачів освіти в університеті є:

– бути відповідальними громадянами дотримуючись Конституції та законів України;

- дотримуватись нормативно-правових актів України та внутрішніх наказів, які регламентують діяльність працівників вищої школи;
- бути патріотом та виховувати у здобувачів освіти почуття любові до України, поваги до Конституції та її законів;
- працювати на благо суспільства та держави;
- сприяти розвитку та поширенню вжитку української мови у науковій, освітній, адміністративній діяльності та у побуті;
- забезпечувати необхідний рівень професійної активності та бути зразком професійної поведінки відповідно до займаної посади;
- підтримувати атмосферу творчої свободи, довіри та взаємної поваги;
- не привласнювати чужих ідей, думок та результатів праці, не видавати вже відомі наукові факти за нові;
- допомагати іншим людям та шанувати інших людей так само, як поважаєш себе, незважаючи на їх майновий та соціальний стан;
- поважати право власності;
- берегти майно університету, примножувати його та передавати прийдешнім поколінням викладачів і здобувачів освіти;
- бути справедливими та неупередженими під час ухвалення рішень, керуючись, у першу чергу, інтересами суспільства, а не власними уподобаннями;
- не використовувати надані повноваження для завдання шкоди іншим людям або отримання неправомірної вигоди;
- не дискримінувати інших людей за їх переконання, расову або статеву приналежність [2].

Ознакою приналежності до академічної спільноти Вінницького національного медичного університету є здатність сприймати думки, які відрізняються від власних, шанувати такі особливості поведінки та життя інших, що не порушують принципи викладені у Кодексі [2]. Саме така поведінка має забезпечити в університетському середовищі взаємну довіру та неупередженість

суджень, забезпечити справедливе і порядне відношення між співробітниками університету та здобувачами освіти.

Забезпечення справедливості визнається найголовнішим обов'язком керівництва університету. Академічна доброчесність кожного співробітника та здобувача освіти базується, згідно Кодексу, на засудженні будь-якого виду плагіату у науковій та навчальній діяльності. З цією метою для співробітників та учасників освітнього процесу у 2017 р. був виданий наказ № 93 «Про створення координаційної комісії та розподіл повноважень у сфері інтелектуальної власності, перевірки на академічний плагіат» [3].

Також, з метою дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти, в університеті була встановлена антиплагіатна інтернет-система StrikePlagiarism.com. Ця програма створена спеціально для перевірки текстових документів на сайті <http://www.strikeplagiarism.com>. Послуга надається у вигляді Application Service Provider, тобто для використання антиплагіатної системи потрібен тільки комп'ютер та мережа інтернет. Безпосередньо обробка інформації проводиться постачальником послуг. Отриманий звіт подібності StrikePlagiarism.com допоможе оцінити роботу автора: визначити рівень та кількість запозичень, однакових текстових фрагментів, ідентичних словосполучень, надає можливість визначити приховані символи (тобто, використання символів не з кириличного алфавіту), видає коефіцієнти подібності №1 та №2 (на основі коротких та на основі довгих словосполучень).

З метою забезпечення довіри до наукових результатів Кодекс передбачає:

- посилання на джерела інформації у разі їх використання;
- надання достовірної інформації про методика та результати досліджень;
- ефективне оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти;
- дотримання академічної доброчесності;
- самостійне виконання навчальних завдань та задач.

Порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат, оприлюднення наукових результатів отриманих іншими особами, фабрикація або фальсифікація фактів, свідома зміна або модифікація вже наявних даних, списування, обман, хабарництво, не об'єктивне оцінювання, компіляція інформації.

Вінницький національний медичний зобов'язується відповідно до положень п. 3 ст. 32 Закону України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 вживати заходів, щодо забезпечення академічної доброчесності, зокрема, шляхом запровадження відповідних новітніх технологій, притягнення порушників до дисциплінарної відповідальності та дотриманням Кодексу академічної доброчесності [4, 5].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про освіту: Закон України. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38-39. ст. 380. Стаття 42.
2. Кодекс академічної доброчесності та корпоративної етики Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова. URL: https://www.vnmu.edu.ua/downloads/other/kodex_akad_dobro.pdf.
3. Про створення координаційної комісії та розподіл повноважень у сфері інтелектуальної власності, перевірки на академічний плагіат : наказ № 93 від 17.07.2021 р. URL: https://www.vnmu.edu.ua/downloads/other/nakaz_plagiat1.pdf.
4. Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо). URL: https://www.vnmu.edu.ua/downloads/other/MON_zabez_akadem_dobr.pdf
5. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

*Ярута А. М.,
канд. техн. наук, викладач,
Харківський державний автотранспортний коледж*

ПРОБЛЕМА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Навчальні заклади покликані виконувати не тільки освітні завдання, найважливішим і при цьому не менш складним є виховна робота серед молоді. Роль університетів, коледжів та інших освітніх закладів є визначальною, в тому числі і у вихованні поваги до закону.

Саме в початкових закладах підрастає нове покоління національної еліти, деякі представники якої вже через десяток років неминуче опиняться при владі. Від них залежить майбутнє нашої держави. Якщо ми хочемо створити суспільство, яке буде визнано в Європі, наші молоді фахівці повинні не тільки отримувати професійні знання та навички, а й дотримуватися законів і загальноприйнятих моральних і етичних правил.

Таким чином, академічна доброчесність має фундаментальне значення, тому повинна стати основним принципом академічного життя.

Академічна етика визначає академічну чесність і передбачає, що студенти і викладачі неухильно дотримуються кодексу честі, довіри, поваги і будуть нести відповідальність за свої дії, наприклад, написання наукових статей, оцінювання знань та обмін ними в процесі навчання, викладання і наукових досліджень. Розвиток академічної етики – це основний засіб, за допомогою якого навчальні заклади можуть вносити реальний внесок у побудову цивілізованого суспільства.

Питання культивування академічної чесності в українських навчальних закладах актуальні з багатьох причин, зокрема:

є переконливі свідчення того, що за останні роки кількість академічної недоброчесності значно зросла, при цьому списування та плагіат вже в середніх школах стало носити масовий характер. Отже, вищим навчальним закладам

доведеться все частіше мати справу з проблемами, що стосуються академічної порядності;

має місце «криза порядності» в суспільстві в цілому, що породжує і «кризу академічної порядності» в університетах зокрема. Досвід академічної недоброчесності, який отримують студенти в університетах, вчить їх і надалі, завершуючи навчання, з легкістю не дотримуватися норм і порушувати закони.

У зв'язку з цим, університети, як і інші освітні установи, часто, є останнім шансом на подолання «кризи порядності» і, отже, несуть особливу відповідальність. Адже зрозуміло, що якщо звички порядності не будуть прищеплені студентам перш, ніж вони закінчать навчальні заклади і підуть працювати, то мало ймовірно, що ці звички зможуть бути розвинені в них пізніше.

Для визначення принципів етичних норм в освітній сфері західних країн використовується термін «Academic Integrity», який при дослівному перекладі означає «академічна цілісність» а при смисловому може звучати, наприклад «академічна доброчесність» та «академічна чесність». В українському науковому колі ще не сформувався точне трактування цього терміну. Під терміном «академічна доброчесність» ми розуміємо «сукупність духовних цінностей, таких як: чесність, справедливість, довіра, повага і відповідальність, а також ідеалів, які повинні дотримуватися всіма учасниками науково-освітнього процесу» [1]. «Академічна доброчесність уміщує в собі забезпечення чесності та справедливості в наукових дослідженнях, викладанні та навчанні з боку вчених, викладачів та студентів. Всі учасники науково-освітнього процесу мають поважати працю і заслуги своїх колег, бути відкритими для спілкування, відповідати за свої дії і дотримуватися прозорості у всіх сферах наукової діяльності» [2]. Академічна доброчесність забезпечує довіру суспільства до авторитету сучасної науки на всіх її рівнях, включаючи процес дослідження та отримання результатів.

Порушення принципів академічної доброчесності є низкою некоректних дій зі сторони будь-якого учасника науково-освітнього процесу. Прикладами

недобросовісної наукової поведінки є: плагіат, оплата третій стороні виконання наукової роботи, фальсифікація отриманих даних у дослідженні, несумлінна поведінка наукових експертів, рецензентів тощо.

Поведінка студентів в університетах і коледжах має ґрунтуватися на чітко прописаних моральних і етичних нормах, які в розвинених країнах світу прийнято називати кодексом честі.

Важливо відзначити, що обман і плагіат є найбільш серйозними порушеннями академічної доброчесності в науці, оскільки при цьому страждає сама ідея оригінального дослідження, що у підсумку не тільки не приносить користі науковому суспільству, але й шкодить йому.

Сьогодні більшість наукових експертів погоджуються з думкою про те, що насамперед необхідно почати навчання принципам академічної доброчесності на рівні університетів. Але я не погоджуюся з цим, тому що ця робота повинна розпочинатися ще в закладах середньої освіти, оскільки вже на цьому рівні ми можемо спостерігати виявлення академічної недоброчесності. Боротьба з плагіатом повинна уміщувати в собі розробку стратегій і рекомендацій щодо підвищення ступеня їх академічної освіченості. Розроблені стратегії та рекомендації також повинні містити покарання за порушення принципів академічної доброчесності в залежності від їх «серйозності». Одним із сучасних та ефективних методів боротьби з плагіатом є онлайн-перевірка тексту рукопису на оригінальність. Найбільш поширеними онлайн програмами для перевірки рукописів є: Grammarly [3], iThenticate [4] та SafeAssign [5]. В Україні активно використовується програма Unicheck [6], але ці засоби мають ряд недоліків які потребують вирішення, а саме: перевірка повинна проводитися додатково фахівцем за напрямком виконання роботи (який буде виявляти різні технічні хитрощі, які можуть бути використані автором задля досягнення своєї мети). З кожним роком все більше університетів і науково-дослідних інститутів світу звертаються за допомогою до зазначених програм, щоб уникнути

інтелектуального запозичення в наукових працях своїх студентів і співробітників, хоча і ці програми не позбавлені недоліків. Так, зазначені онлайн-програми мають доступ не до всіх електронних варіантів наукових робіт, що не дозволяє їх порівняти з рукописом, який перевіряють, також не враховуються прямі переклади тексту з іноземних мов і виконання перефразування текстів.

Плагіат є свого роду рівнем академічної культури людини, що перешкоджає процесу навчання і народженню нових наукових ідей. У зв'язку з цим навчальні заклади з метою боротьби з руйнуванням принципів академічної доброчесності повинні працювати над зміцненням культури і духовності своїх студентів і співробітників шляхом проведення різноманітних заходів (конференцій, спрямованих на обговорення існуючих проблем, круглих столів та інше).

Інтелектуальне запозичення зачіпає всі рівні науково-освітнього процесу, починаючи від студентів та аспірантів і закінчуючи професорсько-викладацьким складом будь-якого університету. А тому, боротьба з академічною недоброчесністю повинна нести державотворчий масштаб не просто шляхом накопичення знань і вмінь, а й методом формування професійних і загальнокультурних цінностей на всіх рівнях освітнього процесу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Exemplary Academic Integrity Project. Resources on academic integrity [cited 2017 Jul 9]. URL: <https://lo.unisa.edu.au/course/view.php?id=6751&section=6>.
2. International Center for Academic Integrity, Fundamental Values Project [cited 2017 Jul 9]. URL: <http://www.academicintegrity.org/icaai/resources-2.php>.
3. Member Login page [cited 2017 Jul 9]. URL: <https://www.grammarly.com/1>.
4. iThenticate: Plagiarism Detection Software [cited 2017 Jul 9]. URL: <http://www.ithenticate.com/>.
5. SafeAssign™. Plagiarism prevention service [cited 2017 Jul 9]. URL: <http://blackboardinfo.newark.rutgers.edu/safeassign.html>.
<https://unicheck.com/uk-ua> (дата звернення: 29.04.2021).

**ОПУБЛІКОВАНІ ТЕЗИ ТА ЕСЕ, А ТАКОЖ РОЗМІЩЕНІ НА ВЕБ-
СТОРІНКАХ МАТЕРІАЛИ НАДАЮТЬСЯ НА ІСНУЮЧИХ УМОВАХ І В
НАЯВНІЙ ФОРМІ**

Організатори Стажування не гарантують, що веб-сторінки будуть доступні постійно і вільні від помилок. Організатори Стажування не несуть відповідальності за будь-які прямі, непрямі, фактичні чи побічні збитки, упущену вигоду, тимчасове припинення діяльності, що виникло в результаті неправомірного використання опублікованих матеріалів, у тому числі і у випадку, коли Організатори Стажування були поінформовані про можливість таких збитків.

За достовірність викладених фактів, цитат та інших відомостей відповідальність несе автор.

Організатори Стажування не здійснюють і не можуть здійснювати перевірку інформації, даних, викладених авторами в тезах, есе і не несуть відповідальності за зміст такої інформації. В разі порушення авторами прав інших осіб, Організатори Стажування має право у будь-який час на свій розсуд видалити публікацію.